

Slovenski

GLASNIK.

Lepoznansko - podučna list.

Štev. 2. V Celovcu 1. februarja 1866. IX. tečaj.

Mustaf - aga.

(Prosto po Valvazorju zložil Janko Pajk.)

Vino pije ljuti Mustaf-aga,
Vino pije v Bihaču trdnjavi,
Pa prijatlom tako beseduje:
„Oj gospoda, moji prijatélji!
„Bolje, bogme! pit' je mrko vino
„V svojem gradu, v zagrajenem domu,
„Nego kletim sužnjévát' kristjanom,
„Da! kristjanom, kletim Karlovčanom.
„Nisem stradal, nisem žeje trpel,
„Tudi družbe manjkalo ni nikdar;
„Al' sò dragi vražni Karlovčani,
„Dragi bogme! — volk jim brade
„strigel!
„Kar sem eno samó noč prenóčil,
„Tísuč žoltih dal sem rumenjakov,
„Za zajútrek tísuč rumenjakov,
„Za kosilo tísuč rumenjakov,
„Za večerjo tísuč rumenjakov,
„In za družbo — da jo bes odnese! —
„Dal desét sem tísuč rumenjakov.
„Al' nikomur solnce zmir ne sije;
„V jutro pride, zvéčer spet zaide.
„Kolnem bógu se in čistej veri!
„Pogostít' jih čem po karlovačko:
„Lépo streči, pa jim kožo sleči!“
Jedva aga kletvo to izreče,
Pride sluga, strmo goste gleda,
Išče age, svoj'ga gospodarja.
Kar ne reče, vsem je na jeziku:
Da se bliža karlovačka vojska.

Meč na stegno, puške brž na rame,
Konje 'z hleva, zástave na sredo,
Pa skoz vrata na zeléno polje.
Ko na polje Turci prihitíjo,
Ni kristjana; šel je, ko bi pihnil.
V dir za njim pa Turk zateče,
Da pod konji zemlja zatrepeče;
Prah gre kvišku, sablje žvenketájo,
Kakor blisek puške lesketájo,
In ko sám grom podkve klopotajo.
Pridejo na breg globoke Une.
Pot je strma, pa nikjér kristjana: —
Volk je v klanec, v luknji pa lisica.
Mustafa se zdaj šaljivo ústi:
„Dajte! fantje, iščíte mi miši,
„Da jih s salom lépo pogostujem,
„Pogostujem, k dómu povračujem,
„Vsakemu po sto in dvajset pálic;
„Štirideset mu na lubánjo votlo,
„Da se bolje spomni Mustaf-age;
„Štirideset mu na trebúh požrešni,
„Da se spomni gostbe Mustaf-age;
„Štirideset mu na podpláte gole,
„Da ne zábi Mustaf-agovanja!“ —
Bol' je včasih kako zamolčáti,
Nego glavo za besedo dati.
Vstane vrisk in s púškami streljánje;
Z brda skale nagloma letíjo
Kakor toča, ko strní stojíjo;
„Hura!“ „Ala!“ grozno pobíjánje;

najlepši čolnič, kterega je le tačas smel rabiti, kedar se je hotel opat ali kak viši gost v kloštru voziti, ter da v tem čolnu nekoga prepeljava. Malo nevoljen zvleče gospod obrvi, spravi brevir in požene konja v legak dir. Ko prijaše do mesta, bil je že ribič zopet odrinil od kraja in njegov prevažanec se je bil že skrtil za vrbovjem, ki je gosto rastlo ob desnem bregu.

„Kako si upaš, Vide, ta čoln za navadne reči rabiti?“ pravi prijor ribiču, kateri je veslo v roci podržal in ponižno kučmo snel z glave. — „Ali ni tvoja ribiška škatlja dobra za vsak dan?“ —

„O saj ga nisem še — nisem še nikoli s suhega spustil, duhovni oče prijor! — in ga ne bom več, če je vaša volja. Danes sem pa mislil, sem djal, gotovo bi opat nič ne rekli, če se gospod žolnir, ki je za klošter delal, za enkrat prepelje v čednejši posodi,“ reče Vid pohlevno in upre male sive oči v vodo.

„Žolnir?“ prasha prijor.

„On sam, duhovni oče! Tako dober gospod je, dal mi je tri sreberne groše. Zató bi vas lepo za zamero prosil zavoljo lepšega čolna in v petek bom prinesel klošterskemu kuharju hudirjevo lepih — oh zaletelo se mi je, sicer nimam grde navade, da bi klel — zelo lepih rib bom pritresel. Dve ščuki, vrag — Bog vedi, da ste tako debeli ko ta moj komolec, zahajate tam-le za izpodjedeno vrbo in že trikrat sem jima namenil, da boste konec tedna v vaši skledi.“

„Že dobro, ali denarja za prevožnjo ne smeš jemati. Življenje in opravek dobivaš od nas, družega ti ni treba. Le varuj se, ljudjé te tožijo, da se rad žganja upivaš in da preklinjaš,“ pravi prijor in požuga Vidu.

„O ne, kako bom pil!“ — odgovori Vid. „Če kak groš dobim, saj veste, da moja Mretika služi in da moram kaj za njo na stran deti in za-se, da me bodo imeli s čim pokopati. To je res, da ljudjé jezike brusijo, ker so mi nevoščljivi, da me imajo gospodje očetje radi. Da pa ne kolnem, prašajte mojega spovednika patra — —.“

„Tiho!“ pravi prijor nevoljen. — „Kam je šel žolnir?“

„Tega vam pa ne morem povedati, duhovni oče, gospod prijor! pa saj jaz ljudi ne prašam, kam gredó, sosebno gosposkih ne, tedaj tega ne vem. Gori ob vodi je šel, daleč še ni. — Ljudjé me hodijo tožit! Tisti Peter gotovo, le nikarte nič ne verjemite, če bo kaj krivega o meni klobasal. On je ves napréžen ná-me ko vrag. Saj je tudi on raznesel, da jaz ribe v Novomesto prodajam, kar pa ni res, ker hudir — Bog me naj vzame, če sem kedaj kak ribji rep drugam dal ko v klošter.“

„Le glej!“ djal je prijor in odjezdil hitreje.

Vid je od veselja za komolec visoko poskočil, da bi bil skoro čoln in sebe prekucnil, ko se je prijor skrtil, potem pa čudno narmrdal črnikasto lice, raztegnil široki ustnici, nizko čelo pod zmrsene lase nagubančil in zakrohotal se: „Le pojdi, sitnost meniška! že nekterokrat sem petico dobil od lepšega čolna in že nektero ribo so mi Novomeščanje plačali, in mi jo bodo še, če vrag vode ne skali. Mislite čmerikavci v haljah, da res ne smem véasi pri glažku posko-

čen biti in da moram vedno ob suhi skorji in kisli repi in reženem močniku pokoriti se! Bodem se že pokoril, predno umrjem! Zato bodo šle veče ribe in lepši raki v olarjevo Holtetovo mavho in na trg, slabeje pa na klostersko mizo, kakor amen v očenašu.“ Rekši se trikrat močno v veslo upre in veslá na drugo stran.

Prijor Avguštin pak je bil spodbodel konja in kmalo došel žolnirja. Ogrnjen je bil poslednji z velicim črnim plaščem in zlata veriga mu je bila ovita krog vrata.

„Dober večer, gospod Žabranek! Kam ste se namenili, ali greva skupej?“ ogovori ga pater.

Žolnir se obrne, odzdravi patru, ali opaziti je bilo na njem, da ni posebno vesel nove družčine.

„Malo se mislim sprehoditi,“ odgovori na prašanje. „Da vam pa morem na poslednje odgovoriti, dovolite mi, da isto prašanje zastavim.“

„Jaz grem tu v obližje svoje svakinje obiskat; zbolela je nekaj in treba jej bode morda duhovne tolažbe. Precej tu gori je v kotu ta hiša, ki je nekoliko že vidite. Na Kodraniji se pravi, moja rojstna hiša je.“

„Katrice je zbolela?“ praša žolnir hitro.

„Oho! kakor vidim, poznate že naše ljudi in kraj bolj, kakor sem mislil!“ pravi menih čudé se. „Samo mati njena je bolna, deklici ni hudega, mislim. Ali kako je to, da veste že imena imenovati?“

Žolnir se na pol obrne strani, morda da bi rudečico zakril, ki mu jo je prenačljena beseda v lice gnala.

„Slišal sem od deklice,“ odgovori in da bi govorico na drugo reč napeljal, pravi: „Tu-sèm posebno rad zahajam; zakaj od nobene strani se mi mestice in klošter lepši ne vidita. Najkrasnejši pa je ves obraz zvečer, ko ravno solnce zahaja in celo planjavo zasenči; le vzhodne in južne gore se še zoré. Zares vam moram povedati, da ga nisem še našel kraja, ki bi mi bil tako po všeči.“

„Ali mislite še dolgo tu ostati?“

„Kakor bodo reči nanesle. Ako se ne premislim in ako ne bode kake spremembe, ne mara, da ostanem; kajti samija mi je prav po godu, lahko se pečam s svojimi nauki in sploh sem zadovoljen tu z vsem,“ pravi žolnir.

Prijor nekaj časa molči! Ker pa žolnir ni poprijel besede, povzel je pater, da ne bi molcé korakala po polji, prejšnjo snov o lepoti tukajšnje okolice.

„Da vam kostanjevško okrožje posebno dopada, temu se ne čudim; zakaj čeravno sem tu rojen in se ne morem hvaliti, da bi veliko sveta kakor samovidec poznal, vendar ne vem mesta, kjer bi rajši bil ko tukaj. Ali veliko bolj mikavno mi je postalo vse še le potem, ko sem zgodovino tega okraja spoznal. Za vas morda ta ne bode tako zanimiva, ker niste domačin; pa vendar menim, da ima človek potem ves drug razgled, če razun naravne lepote in lege pozna tudi važne dogodbe iz nekdanjih časov. Mestice naše, posta-

vim, je majheno, ne more se hvaliti, da ima velika in lepa poslopja, pa je staro in se najde v važnih dobah deželne zgodovine zaznamovano. Že letna številka 1248 govori o njem in njegovem gospodarju: Henricus castellanus de Landtrost. Le pomislite že to ime: Landtrost, čeravno vem, da ni prvotno, koliko veljavo daje kraju že samo po sebi, ko bi tudi človek ne vedel iz zgodovine, kako imenitno je bilo mestice v vojskah z Otokarjem, celjskimi grofi, in kaj je bilo za ljudi v okolici v turških časih. Vem, da v vsej deželi ni bilo boljšega zavetja nadlegovanim revežem kakor ta otok. Le pridite enkrat k nam — čudim se, kako da vas je tako malo videti — in pokazal vam bom stare kronike, iz katerih boste lahko razpleli celo zgodovino, sosebno ako vam domišljija pripomore praznote napolniti in samo površno povedano razsnovati. Tudi začetek kloštra in njegove zgodbe so mikavne od kraja do zdaj. Ustanovljen vsled in po dokončanem boji — post debellatum episcopus Bambergenssem, cum quo (Bernardus dux) propter limites ditionis certabat, pravi kronist — prestal je nekteri in nekteri boj na svetno in duhovno plat. — Pa tukaj gre moja pot na stran, z Bogom, oglasite se kaj, in dalje se pomeniva o tej reči.“

Rekši jo prijor Avguštin zavije na ožo kolovozno pot, žolnir pak stopa naravnost proti malemu gozdiču. Prijor je bil nekako zadovoljen sam s seboj, ko se je ločil od tovarša in sam jezdil proti domovju, ki je stalo komaj še četrť ure pred njim. Zadovoljen je bil, da je premagal neko zopernost, ki ga je vselej prešinila, kedar je bil z žolnirjem vkup, kar se mu nikakor ni prav zdelo, ker ni imel nikakoršnega vzroka, vzlasti še kar so ljudjé povedali, da k maši hodi tujec tako ko drugi ljudjé, ker ni bilo nobene žal besede in pritožbe o njem slišati in si nikakor ni mogel razložiti, zakaj ga nekaj vleče od njega.

Ali tudi žolnir je menda čutil in vedel, da pater prijor ne bode njegov dobrotnik; kajti komaj je prišel do prve žive seči, ustopil se je za češminov grm, gledal za jezdecem nekaj časa, potem pa, naslonjen na svojo palico, dolgo in nepremekljivo stal na istem mestu. Iz upognjene njegove krepke postave, iz temnih hudih oči in stisnjenih usten ni bilo lahko soditi, da ga obhaja tista lahka, neskrbna in dobredejna čut, ki jo ima človek, kedar se razide z ljubim znancem, ali vsaj s spoštovanja vrednim prijaznim človekom.

Kmetija pri Kodranu je stala na samoti v prijaznem zakotji, kakor smo že povedali. Že po vnanjem videzu se je ločila od družih kmečkih hiš. Hiša je bila na široko zidana in da - si ravno je imela en sam strop, bila je vendar pol-sežnja viša ko vsaka druga v obližji. Zid je bil sicer samo ometan, neuglajen in nepobeljen, pa poznalo se mu je, da so gospodarji zato pustili to neotesano podobo, ker niso hoteli biti prevzetni, ampak so ponižno hoteli ostati kmetje in so zato mislili, da se mora stanovanje ločiti od gosposkih hiš. Prostorni hlevi in druga gospodarska poslopja, vzlasti velikanski vinski hram na južni strani, pak so vendar kazali stan premožnih vinščekov.

Ko je prijor Avguštin prijezdil v dvor, prišel mu je veliki hlapec Kodrankin, stari Mihelj, naproti, ki je ravno pred zidanico velik sod nabijal, snel že z daleč klobuk z glave, obrisal si lase s čela ter spoštljivo popred jezdecu roke poljubil, predno je konja za uzdo prijel.

„Kako je kaj, Mihelj?“ praša pater ter rasede.

„Je! saj bi še bilo! Pokmetovali smo še precej vidno in pridno. Vina sem lepo število veder zaaral in domačega bo nekaj polovnjakov. Ko bi le bolezní še ne bilo v hišo, bolezní,“ odgovori Mihelj in da konja mlajšemu hlapcu, da bi ga odpeljal v konják.

„No kaj pa tí, Katrica?“ obrne se prijor k deklici, ki je bila urno iz veže pritekla stricu roko poljubiti.

Katrica je bila okoli dvajset let stara in ni zastoj slovela, da jej ni že dolgo bilo enake v farni cerkvi. Bila je vitke, tenke rasti, prosto oblečena. Nihče, ki jo je v prvič videl, ne bi bil verjel, da je zrastle med trdim kmečkim delom. In kdor je zrl v krasno okroglo obličje in milo plavo okó, ta se ni čudil, zakaj so mladenči v okolici nekako posebno spoštovali to deklico in nikakor ne mogli tako ž njo govoriti ko z družimi.

„Kako je kaj materi?“ prašal je prijor stopivši v vežo.

„Ah, stric, že celi dan jih mrzlica trese in glava boli. Jaz se bojim — —“ dalje ni mogla govoriti, jok jej je sapo zaprl.

„Nič ne jokaj, saj še ni take sile ne. Le moli, kar je božja volja, to se bo zgodilo. Mati je stara res, pa zato še ni, da bi morala umreti, če malo oboli,“ tolaži jo pater.

„Kaj bom počela potem sama na svetu!“ plaka dekle.

Patra je genila njena žalost, obrisal jej je solzo z belega lica in djal z nekako voljnějim in mehkejim glasom:

„No, no, utolaži se, dokler bom jaz živ, tudi tebi očeta ne bo manjkalo, kteremu bo prva skrb, da ne boš sama in zapuščena na svetu.“

Rekši stopi v izbo. Na postelji je ležala stara žena. Lice jej je bilo zelo upadlo in oči so se bile vdrle, da-si ni bila več ko eně dni bolna. Avguštin je na prvi videz spoznal, da bode tu natura tirjala svojo poslednjo neodželjivo pravico. Bolnica je spoznavši svojega visocega svaka hotela vsteti se v postelji, ali moč jej že tega ni dopustila.

Ko jo je prijor nekoliko poprašal o bolezní in mu je z onemoglim jezikom odgovorila, da ne bode več dolgo, mignil je Katrici, naj gre ven, da se bodeta sama z materjo pomenila.

Že je bil trd mrak, ko je izpoved in drugo razgovarjanje minilo in se je prijor odpravil v klošter.

Napovedal je, da pride on ali kateri drugi pater drugo jutro s sv. obhajilom.

Miheljnu, ki mu je bil konja pred vežo pripeljal, zabičeval je še pred odhodom, naj gospodari zvesto kakor vé in zna, naj pazi na druga družinčeta, da katero česa ne premakne ali napčnega ne stori, dokler se spet ne vrne red v hišo. Potem pa zasede konja

in zdirja po ozkem preraščenem poti, ki je držal proti zahodu v klošter.

Kacih pet minut hoda od Kodranije stoji pol streljaja od pota na vzvišenem jarku nekaj skalovja, robidovih in trnjevih grmov okrog. Prijor Avguštin se je še domišljjal, da v svojih otročjih letih tod ne bi bil šel sam v mraku mimo, ker stara pravljica je pravila, da po noči se tukaj škrat prikazuje, zavoljo tega ker so bili zli ljudje tusem nekdanj ubitega suknarskega kupca zavlekli.

Nocoj je pač imel mož resnobneje reči premišljevat, in težko da bi mu bilo strašilo otročjih let na mar prišlo, ko ne bi bil streljaj od sebe zapazil nekaj črnega, ki se je pred njim s pota ognilo in skrilo med grmovje.

Ko je prišel ravno vžtric omenjenega kraja, podržal je malo konja in pogledal v skalovje in robidovje, a nikoga ni mogel zapaziti. Ko bi bil Mihelj na njegovem mestu, trdil bi bil, da je videl smrt, ki lazi okoli Kodranije, očitno znamenje, da Kodranka ne bo dolgo živela. Ali prijor, izobražen in pameten mož, tacim vražam ni veroval, vedel je, da je bila to gotovo človeška podoba. Vendar ni mogel razumeti, kdo bi bil ta in ob tej uri, zakaj se mu umiče in česa išče.

„Kdo je?“ zavpije.

Toda nobenega odgovora ni bilo slišati, nič se ni premaknilo in nič ni bilo videti razun čudnih senc štrlečih skal in pobitega grmičja v mesečini. Nekaj čudnega je prijorja spreletelo. Hotel je konja obrniti in Miheljna poklicati, da bi preiskal, kdo tava tu ob tej uri. Pa pomislil je, da se je morda motil, da se mu je le zdelo, kakor bi bil nekaj videl, in spoznal je, da bi ga morda imeli ljudje za strahopetca in praznoverneža, ko bi jim take prikazni pravil in bi se potem morda ne našlo nič. Zato je spodbodel konja in odjeddil. Medpotoma pa mu ni hotelo iz glave; vedno je ugibal, kdo bi bil. Ko je prišel do Krke, do tje kjer sta popred sešla se z žolnirjem, prišlo mu je nekaj na misel in še bolj je pognal konja v dir do ribičeve kočice. Tam je postal. Ribič je imel na uni strani še luč v kočici.

„Vide, Vide!“ zakliče prijor.

„Hejo! hoj! že slišim! Precej!“ odziva Vid z druge strani.

„Pridi sem!“

In nekaj trenutkov potem je Vid privesljal na to stran.

„Kaj ste vi, gospod? Bog vam daj dober večer, jaz sem menil, da že spite.“

„Ali je že šel žolnir nazaj v mesto? Povej mi po pravici; zakaj če se količkaj zlažeš, ne boš več ribaril,“ pravi prijor.

„Ni še šel ne, zakaj se bom legal,“ odgovori Vid.

„Ali hodi vselej v mraku na to stran?“ praša menih dalje.

„Najrajši hodi zvečer.“

„Kedaj se vrača?“

„Je! včasih popred, včasih pozneje!“

„Ali veš, kam hodi? Resnico govori!“

Vid na to ni precej odgovoril, ampak malo pomišljal.

„Tega ne vem!“ djal je.

Menihu pa se je ravno to oprézovanje čudno zdelo, ostro je ribiča pogledal in pognal konja. Vid je gledal za njim in ravno tako spačil obraz ko pred, potem se pa vdaril ob čelo in djal: „O tí buča oslovska, napek si govorila in napek si storila! Ne mara da bi bilo bolje, ko bi bil djal, da je žolnir že doma. Kaj pa, ko bi se bila sešla! E nič, dobro sem govoril. Saj nisem povedal, kam hodi. Ali vrag ga premisli gospoda kutarja, ne mara da je za steno zalezal in je nekaj čez razpoke te reči videl. Pa meni nič mar, vsak za sé. Žolnirju bom povedal do pike, kaj in kako je le-tá praševal in če bo treba, bova vse kloštrane tako oplehtarila, da ne bodo vedeli, ali imajo ušesa spred ali zad ali na strani. Samo to naj bi me eden podučil, zakaj ta nori žolnir skriva svojo ljubico in sebe. Vrag ga poznaj, tak gospod in tako petičen in čeden bi očitó dobil tri Kodranice namesto ene.“

Prijor Avguštin pak je jahal potem počasneje čez polje. Nihče drugi ni mogel biti uni človek, ktereга je videl pod Kodranijo in ki se mu je ognil, kakor žolnir. Zakaj na delavnik kmetije niso bili črno opravljeni, žolnirja pa je ravno popred videl v črnem plašču in v obližji. V mesto se še ni vrnil. Ali kaj je hodil? Otódnje njegovo hlastno vprašanje, ali je Katrica bolna, prišlo je menihu na um, domislil se je, da dolgo ni mogel vzroka najti, zakaj brez dela in opravila vendar ne misli na odhod. Ko bi si pa res predrznil laziti za-njo! Tako je prijor Avguštin mislil in sicer mirna kri njegova mu je jela vreti po glavi, kajti kako bi bil mogel malomaren ostati, ko bi bil bolj ko verjetno slutil, da tuj, odljuden in najbrž še brezbožen človek, človek od ktereга se ni družega vedelo, kakor da ima nekaj denarnega premoženja in še o tem ne, koliko ga je, in če je pošteno dobljeno, da tak stave zasaja nedolžni deklici, ki mu je bila sam ni vedel kako najljubša na svetu. Vé se pa sploh, da je v tacih rečéh silo neprijetno, ako človek resnice samo pol pozná; zató je menih sklenil precej drugi dan prepričati se, kako in kaj, in potem ravnati, kakor se spodobi.

IV.

„Kakor tatu, tako ga zapodi, kedar ga boš blizo videl; zakaj on je še hujši ko tat, ki kaščo odklene; on krade pošteno ime, ki ga je imela le-ta hiša že od nekdej. Nič se ne boj, naj bo gospod ali kar hoče, tvoj gospod ni. Zdaj ko gospodinja ne more, imam ti jaz ukazovati. Ako se z lepo ne pobere, vzemi še dva hlapca in zapodite ga s preklo. Samo varujte, da ga kateri prek glave ne udari in sploh sila naj bode zadnja. To mi ni všeč, da mi nisi tega popred povedal, Mihelj! Jaz sem se na tebe bolj zanašal. Bila je tvoja dolžnost, kakor hitro si videl, da deklica enkrat govori ž njim, da bi bil ali materi ali meni naznanil.“

Tako je govoril drugi dan prijor Avguštin v svoji sobi na

lepem stolu sedeč hlapcu Miheljnu iz Kodranije, ktereга je bil dal po patru, ki je bil šel staro Kodranko obhajati, v klošter poklicati. Mihelj pak se je ves tresel in vedno klobuk v rokah vrtel, ker vest ga je od sile pekla, da je Katričino skrivnost izdal, in vendar ga je deklica tako rada imela, kakor bi bil njen ujec; vest ga je pekla, da je zatožil žolnirja, da se včasih čez linico kako četrto ure z dekletom pogovarja, dobrega gospoda, ki mu je marsikako petico v dlan stisnil. Pa kaj si je hotel ubogi Mihelj; saj ga je gospod prijor tako prisukal in tako trdo v klešče vzel, saj je že skoro pol vedel in tako prašal, da se ni dalo izviti mu iz rok! Mihelj bi bil komu drugemu še legal, ker se mu je tu v tej reči potreba zdela velika, ali patru Avguštinu se ni upal iz več veljavnih in imenitnih vzrokov; prvič zato ne, ker je bil prijor pravi brat rajncega njegovega gospodarja in stric Katričin in je torej imel nekaj pravice izvedeti, koga Katrica rada vidi; drugič je imel Mihelj vero, da duhovnik več vé, kot si pošten človek domišlja in mu torej ni varno narobe reč kazati; tretjič pak je bil prijor Avguštin njegov spovednik in hitro se je Mihec bistroglavec domislil, če mu prav zdaj laž povem, v postu pojdem k spovedi, tačas mu bom moral pravo ziniti, mar precej. In tako je gospodu razložil vse, kedaj je žolnirja najprvo videl s Katro govoriti, kaj ljudje pravijo, kolikokrat je on ž njim govoril, da se mu ne zdi nič napečen človek itd.

„Jaz bi vam bil že povedal, ali kdo je vedel in mislil, da vam ne bi bil po volji zet. Tako sem molčal, ker sem videl, da tiho pride in tiho odide,“ djal je Mihelj.

„Ti tega ne veš. Stori, kakor sem ti ukazal! Katrici pa ne povej ničesa, kar sva se menila. Pogovorila se bova že drugopot midva sama. Zdaj jej materna bolezen dovolj skrbi dela, in če jo boš dobro pazil in gledal, da ta postopač ne pride ž njo vkup, bode se že strezovala in spametovala, tudi če jej je um malo zblodil. — Ko bi bila tvoja gospodinja bolj bolna, daj mi vedeti po kom.“

Mihelj je po tem poslednjem poduku krevsal po širocih stopnicah in še vedno klobuk v roci držé (ker klošter se mu je zdel kakor svetišče) je godrnjal sam s seboj: „Pošket! petdeset let že služim to hišo, pa ne vem, da bi bil kaj takega dela dobil. Predrto da, ko bi mi bil ranjki Kodrán veleva, naj svojega brata pretepem, pa bi ga bil; ali ko bi mi bil zapovedal, naj temu gospodu žolnirju kapo čez ušesa potegnem in tako Katrico žalim — ona gá ima rada, to je enkrat ena —, ne tega pa ne vem, ali bi bil storil. Ali kaj, zdaj ni več ranjki živ, drugačen gospodar ima besedo in ne vem, kako bo ta motovilec motal v njegovi roki. Udati se bom moral.“

To premišljeva je prišel domu.

Minilo je potem nekaj dni. Marsikaj se je predručilo okoli Kodranije. Gospodinji je bilo nekaj boljše, zato je bila vsa družina bolj vesela in zlasti Katrica. Le Mihelj je nekaj čuden in tih okoli hodil in se vedno na hudo držal. Ni mogel pozabiti razgovora s Katrinim stricem. Že dva večera je bil psa spustil z verige in sam ni šel spat do enajstih. Izpraševali so ga, kaj mu je; pa le goder-

njavo je odgovarjal. Katrici so se tri reči čudne zdele, prvič kako da stric prijor ni več tako prijazen in dober ž njo, drugič kaj da je Mihelj tako sam na-se in na ves svet jezen, odkar je iz kloštra prišel, in tretjič kako to, da njega že več večerov ni bilo pod omreženo okno. In začela je tudi ona slutiti, da morda tudi stricu ni že skrivnost njena ljubezen, ljubezen, katero si je že sama včasi očitala, ker jej je nekaj djalo, da tam ne more biti sreče, kjer se različnost druží. Že večkrat si je trdno namenila ne več meniti se ž njim; ali vselej je prišel tiho skrivnostno na oknice, rahlo potrkal in tako zapeljivo in tako vabivno zaklical njeno ime, da je morala odpreti vsaj na eno besedico, iz ktere se jih je rodilo deset in več. Da-si ravno je tiho zahajal večidel v mraku, da-si po dnevi ni večkrat govorila ž njim ko trikrat, tačas ko je sama seno mešala na meji konec njiv, ko je vprvič govorila ž njim in dvakrat, ko je od maše šla in da-si nikomur ni nič pripovedovala, vendar jej ni bilo neznano, da že ljudje zelo vedó, kar si je sama dolgo prikrivala. Saj so jej prijateljice že večkrat nagajivo imenovalé žolnirja, saj so nekteri bogatejši mladenči z vidno in očitno nevoljo glave stikovali, kedar je stal sam in tih pred cerkvijo in nepremekljivo gledal za njo, ko je z materjo in sorodniki prišla iz svetišča. Kar pa so vedeli že skoro vsi, kako lahko je bilo, da je slišal tudi njen stric prijor. In da-si je včasi nekako ponosno mislila na-nj, na učenega, gosposkega, kakor je vsak vedel bogatega, lepega mladega tujca, vendar jej je bilo vselej tesno in otožno pri srcu, kedar je mislila, kaj mati porekó, kaj bo stric djal, kedar sliši, koga si je izbrala. Da se bode pa nekđaj zgodilo, to jej je bilo gotovo; samo to si je želela, da bi se še dolgo in daleč odrinilo.

Mihelj gotovo vé kaj in kako je, mislila si je, in neko popóldne, ko je hlapca samega dobila, prijela ga je za roko in s tihim tresočim glasom ga je prašala: „Mihelj! če me imaš kaj rad, povej mi, ali stric vedó?“

Miheljnu je prav do srca seglo, ker jej je na obrazu bral, kako tesno in boječe jej mora biti v mladih prséh. Star je bil, ali spominjal se je svojih mladih let in kaj je tačas čutil, ko so njegovo deklico na družega omožili; obrnil se je v stran, da bi solzo strl v očesu in namesto odgovora je prikimal.

Katrica je pobesila oči, lice jej je malo zbledelo, nekaj časa ni mislila niti rekla ničesa.

„Meni se smiliš, revica, jaz vé m po sebi, kako je to; ali pomagati ti ne morem nič;“ djal je Mihelj.

„Kaj so stric rekli?“

„Da ne bo nič, da ga moraš pozabiti. In če ti je moč, daj, premagaj se, stricu se ne smeš zameriti, on je moder mož, že vé, zakaj ne pusti, da bi se vzela. Žolnir je dober človek, jaz ga imam prav rad in nič se mi čudno ne zdí, da si ga poslušala. Pa vendar, pomisli, Bog vé od kod, in kaj je prav za prav, morda ga stric boljé poznajo ko jaz in ti, zato bodi moška in pusti ga, če je tudi težko. Semkaj ga potlej ni bilo nič, pa tudi, ko bi prišel, jaz ne smém

pustiti, da bi vidva govorila, to sem obljubil in v roke segel gospodu. Tudi ribiču je prepovedano, da ga ne sme prepeljavati čez Krko.“

Deklica pokrije s prtom obraz, vsede se na klado in začne ihteti, da bi bil Mihelj svojo srečo in še nekaj dal, ko bi bil le eno uro priyor, da bi reč drugače razsodil.

„Nikar ne bodi jezna na-me, Katrica!“ pravi Mihelj „jaz sem moral obljubiti in kar sem obljubil, to sem obljubil; žolnir ne sme več okoli hiše hoditi, tako so govorili stric. Zato, ker drugače ne more biti, pa ga še ti pusti, saj je še dosti lepih fantov. Glej, stric so kaj hudo gledali in to veš, da je stričeva volja materna volja. Mati pa so stari, ne boš jih dolgo imela na svetu. To pa pomni, da kedar mater izgubiš, nikdar ne boš več imela druge, in nekterokrat se boš nerada domislila, kedaj nisi tako storila, kakor so hoteli. In glej, Katrica, komaj jim je malo odleglo, komaj so se bližnje smrti oteli in kaj bi bilo, ko bi se jim še ti upirala? V drugič zbolé, in kaj potlej?“

„Prav govoriš, Mihelj!“ djala je deklica, obrisala solze in vstala — „ne smem pospešiti matrne smerti. Lastno nesrečo moram pretrpeti, in jo tudi bom, da matere ne žalim. Ne bom se več menila ž njim. Pa ne! tega ne morem, tako ne morem! Samo še enkrat, in potlej nikoli več, še enkrat naj govorim ž njim.“

„Kaj ti je pa srček moj?“ pošepetal je znan prijeten glas, in ko se je Katrica ozrla, stal je za-njo žolnir in smehljaje se položil roko na njeno ramo in uprl svoje veliko žareče oko v njeno obličje. Žolnir je bil tako nenadno in naglo prišel, kakor da bi bil s tal zrastel ali z nebes padel. Zato je tudi Mihelj debelo gledal in ni vedel, kaj bi storil, ali bi spolnil Katrino prošnjo in pustil, naj se zadnjikrat zmenita, ali bi ga podil proč. Naj bo za duše v vicah! djal je naposled, naj se pomenita kako četrť ure, saj je že mračno; nihče ju ne bo videl, priyorja zdaj tudi ne bode več gori, ki že dozdaj ni prišel. Zatorej je hitel obroč obrezovati in se ni zmenil, kaj si tožita.

„Da ne smeš več z menoj govoriti?“ djal je žolnir zamolklo.

„Zato te prosim, ne hodi več gori, da sebi in meni še večé nesreče na glavo ne nakoplješ. Božja volja menda ni, zato — —“

„Tako me tudi ti ne ljubiš več!“

„Ah ravno to mi prizadeva bitko nesrečo. Glej, jaz nisem bila vredna tvoje ljubezni, to sem ti tudi pripovedovala, zato sem te prosila, da me pusti. Že tačas sem mislila, da me ne boš vzela, in res ni božja volja —“

„Menihova volja, reci! Le tiho bodi, skušal bom jaz poravnati vse —“

„Jezus! Marija!“ zastoče zdajci Mihelj, rezivnik mu z rok pade in srpo gleda novega prišleca — patra priyorja.

„No lepo je to, lepo ravnaš po mojem ukazu, Mihelj! Še zraven stojiš in gledaš! Ne boš dolgo gospodaril na Kodraniji —“ reče priyor.

Bil je od jeze bled, oči so bile nekako ognjevite in spodnja ustnica s podbradkom vred je lezla na kviško, vendar je menda poznal sam sebe in da ni spodobno za njegov stan, kazati se strastnega. Zato je počasi vzel ruto iz rokava in vsekoval se, da bi si kri ohladil ali morda, da bi komu družemu prepustil prvo besedo.

„Stric!“ — začne Katrica s prosečim glasom.

„Midva bova že še besedo imela, deklina! Mati bolna leži, bolj se ti pristuje, da jej strežeš, kakor da s tujimi ljudmi pregrešno postopaš, Tiho! k materi, precej, nobenega ugovora!“

Katrica milo pogleda žolnirja, kakor bi ga z očesom hotela prositi, naj lepo spoštljivo s stricem govori in reči še bolj ne razdere, potem odide v vežo. Prijor migne tudi Miheljnu, naj gre strani.

„Vi meni in mojim ljudem preveliko čast skazujete, gospod Žabranek!“ pravi prijor žolnirju, „da postopate za priprosto deklico; zares tako čast, da je ne moremo nositi; zato vam povem enkrat za vselej, da nas pustite na miru in pečajte se z družimi ljudmi. Naša dekleta so prepoštena, pri njih ne boste dobili, česar iščete.“

„Gospod prijor! kako morete reči, da iščem kaj nepoštenega? — —“

„Jaz vas ne dolžim, ne rečem nič; samo to vam svetujem, da se tukaj ne prikažete več; inace bom skrbel, da se ta družina in ta hiša drugače otrebi neprijetnih prisiljenecv.“

„Vam se nisem nikdar silil, nisem priberačil, najmenj —“

„Vem, vem, da niste priberačili. Ali hči mojega brata ne potrebuje ničesa od vas, tudi se za sam denar pri nas ne dobó pošteno ime poštenega dekleta. Glejte, da nam kmalo storite dobroto, da vas ne bomo videli tukaj. Sicer nimava kaj več govoriti.“

Rekši se pater obrne in odide v hišo.

Žolnir se zaničljivo ozre za njim, stisne pesti in ustnici in zapusti dvorišče.

(Dalje prih.)

SPOMIN.

(Zložil Dr. G. Krek.)

Nad mano so zvezde migljale,

I lile mi mir so v srcé;

Za mislijo misli bežale,

Za željo bežale željé.

Veselje je mirno hitelo,

I žalost zavidljiva ž njim;

Nadlog brez števila krdelo,

Ki zdaj se jih več ne bojim.

Pa glej! tu najlepše prikazni! —

Podoba odpré se svitló;

Veselja i sreče, bojazni

Strmí, občuduje okó.

Živó se odgrnejo časi,

Ki bili veselja so vir;

Ljubezni vrstijo se glasi,

Ki dajali srcu so mir.

I v sreči izdiham: ostani,
 Naj bodem spet srčno vesel;
 Najslajših občutkov ne brani,
 Kim pesmic sem toliko pél.

A mene podoba ne sluša,
 I sanje brž mimo beže,
 Zastonj up doseči jih skuša:
 Vtonile so v večno morje.

Za vsem le spomin še ostaja,
 Ki v prejšnje me čase peljá,
 Ki s srečo srcé mi napaja,
 Z ljubeznijo prvo navdá.

Matevž Klander.

(Obraz iz časov francoskih vojsk; spisal J. P.)

Solnce se je že jelo pomikati za Žikovec, ko se zberemo v nedeljo popoldne po krščanskem nauku z nekterimi znanci, da bi šli nekoliko pogledat proti Jernaču. Kajti Jernačeva krčma je najbolj znana v okolici, ne le da imajo dobro vino, ampak ondi se tudi dobé okusne klobase za prazen želodec, kakoršnih nimajo, rečem, da ne do Kajonove vasi.

Pri mizah je bilo že polno pivecev, ko stopimo v sobo, katerim je bilo vino že precej razgrelo glavo. Nekteri so peli vsakoršne domače pesmi, drugi pa so se motali krog deklet, ki so sedele pri drugi mizi bolj same za sé ter jim nagajali, da se niso omožile letošnji predpust. Največ jim je prizadeval domači hlapec Janez, ki jim je vedno pel neko znano pesem, ki pravi:

O nesrečni pustni dan,
 Ki si zaprl snubce nam.

Rezika nam pripravi kmalo prostora pri drugi mizi, za katero se vsedemo. Gostov je prihajalo vedno več. Vaški očetje so prišli, kakor so rekli, pirhov zalivat s svojimi hčerami, katerih ne pusté nikdar samih v krčmo. Naposled jo primahajo še stric v svojem kratkem kožuhu in z majhino pipico v ustih.

„Hej Jože, kaj si že tudi tukaj, to si kaj uren? Pa ga bomo nekoliko potegnili, da se nam pirhi bolje priležejo.“ To rekši, iztrkajo pepel iz pipe in jo vteknejo v žep, potem pa se obrnejo k Jernaški rekoč: „Hoj Jera! brž ga prinesi bokal, da bomo boljše volje, danes je pustna nedelja.“

Čim boljše so se kozarci praznili, tim večji je nastajal šunder po sobi. Fantje so tolkli z bokali ob mizo vina klicaje, možjé pa so se pogovarjali o ženitbah in družih navadnih rečéh. Bil sem že čisto pozabil družčine, kajti stric so mi jeli pripovedovati znamenite črtice iz svojega življenja ter mi razlagati marsikaj, česar popred nisem vedel.

„Ej Jože,“ djali so, „včasih je bilo vse drugače po svetu, ko je sedaj. Takrat, ko sem bil še jaz mlad, takrat smo ga pili, buzarona, kaj sedaj, to ni nič.“

„Ali pomnite, kedaj je bil Francoz v naših krajih?“ prašam jih, ko so izgovorili.

„To se vé, da ga pomnim, trikrat je bil. Prvič, ko je prišel, bil sem še majhen. Stanovali smo v tej le hiši, kjer je sedaj Martinkovčev Juri, saj veš. Pestoval sem ravno tvojega očeta, ko pride k nam rajni Cenc, Bog mu daj nebesa, saj je že zdavnaj umrl; moralo je biti ob kakih dveh popoldne.“ „Juri,“ pravi očetu, „beži, Francoz je že tu!“ „Pojdi, pojdi,“ pravijo oče, „si pa že zopet pijan, kakor je tvoja navada; kje se bo neki tako brž vzel.“ „No, bodeš že videl, če sem pijan, verjemi ali ne, zdaj, zdaj, bode tu.“ Ni še dobro izgovoril, že so se prikazali od Apaltarja gori. „Bes te plentaj, kaj bo pa sedaj?“ pravijo oče in zavlečejo zaklanega koštruna v klet, ter jo zapró, jaz pa tečem s tvojim očetom, kar je bilo moč, gori-le v Cicelj. Pa smo se jih bolj bali, kakor je bilo treba. Očetu so rekli, naj se nikar ne bojé, naj le točijo vino in prodajajo meso, ker jim bodo vse pošteno plačali, in res ni nihče komu žalega storil, niti ga ogoljufal.

Ko je pa drugo pot prišel, delal sem v Ljubljani na Golovcu „šance.“ Bil sem že lačen, torej vzamem iz culjice, ki sem jo bil seboj prinesel, klobaso in pa nekaj kruha, da bi malčeval, kar stopi k meni dolg, tenek človek z velikimi muštacami in v kratki suknji. Koj sem spoznal, da mora biti kak ljubljanski škric, ki nima sedaj ob vojskinem času nič dela. „Fant,“ pravi mi, „daj mi klobaso in malo kruha, presneto sem že lačen, saj ti rad plačam. Ves dan že letam po hribih in dolinah, kakor bi bil zdivjal, pa nisem imel še grižljeja v ustih od davi. Brž mu dam, kar imam še v culji, ker sem vedel, kako huda je lakota, posebno takemu, ki je ni vaje. Radostno sem gledal, kako dobro sta dišala mastna klobasica in pa črni kruh dolgemu gospodu, ki že morda dolgo poprej ni imel take slasti. Ko povžije malo južino, vsede se k meni na trato rekoč: „Videl boš fant! predno v drugo solnce razsveti, bode že Francoz tu.“ „Tako brž,“ pravim, „tako brž ga pa vendar ne bo, saj še ni slišati, da bi bil blizo.“ „Boš videl boš, prišel bode, ali ne prej, ko bo dva dni minulo.“

Ko se še dalje pogovarjava, prihiti iz mesta mlad oficir ter nas spodí vse domu. „Le urno,“ pravi, „Francoz je že na Vrhniki, ravno kar je prišla pošta.“ „Buzarada,“ pravim dolginu, „dobro ste vedeli.“ Brž denem motiku na ramo, nateknem na-njo culjo in hajdi z Golovca skozi mesto proti Bežigradu. „Kdo si?“ ustavi me vojak, ki je ondi stražil. „Ej,“ pravim, „na Golovcu sem šance delal, sedaj so nas pa domu spodili, ker je že Francoz blizo.“ Vojak se ne meni dalje za mé, ampak korači zopet zamišljeno gori in doli, jaz pa jo tudi urno pobrišem proti Vrbančku.

Nan Prevojih me sreča rajni Burgar. „Burr . . . Jaka,“ pravi, „ali so šance že narejene?“ „že že, oče, pa Francoz je tudi že

blizo Ljubljane.“ „Burr . . . spaka, kaj boš legal! Mar meniš, da sem tako neumen!“ „Le pametni bodite,“ pravim in grem dalje.

Komaj pridem do Lukovice, že pripodi konja za meno. „Burr, Jaka! ti si res prav govoril; hudobini so res že blizo Ljubljane, kakor sem zvedel. Le brž se vsedi na voz, da bova prej doma.“

Pa je bil že zlomek, da sem imel prav pesjo srečo. Komaj pridem domú, že mi reče župan, da moram k „Londberu.“ Komaj sem imel Ljubljano za hrbtom, bilo je spet treba nazaj. Gnali so nas doli na Mirje takraj Trnovega; ti boš že vedel, kje je; tam smo se vadili dan na dan orožje sukati. Dali so nam starega, majhnega „gmajnerja,“ ki nas je učil. To ti je bil sam živ vrag; tako porednega človeka še ne vém. Bil je gornji Štajarec, trd Nemec. Ta mu ni prav stal, uni ni imel dovolj prs izboknjenih; tako je imel zmiraj opraviti zdaj pri tem, zdaj pri unem. Le je sunil tega v prsi, da je odletel deset korakov iz vrste, unega zopet klesnil s palico po kolenih, da so se mu kar noge pošibile. K meni prišed, pogleda me nekako zaničljivo od nog do glave, zdel sem se mu menda premajhen, pa tudi glave mu nisem menda prav držal, kajti dal mi je klofuto, da sem videl tri ljubljanske gradí. „Le čakaj, črta! mislim si, „ne boš mi odšel ne,“ in komaj sem čakal priložnosti, da bi ga mogel samega v pest dobiti. Ko smo se nekoliko izurili, poslali so nas k Savi na stražo; bil je z nami tudi le-uni gmajnar. Stražila sva blizo skupaj. Neko noč grem dalje ob Savi do njegove utice in kaj vidim? Stari muštafar je ležal pri uti in trdo spal. „Haha, tiček,“ mislim si, „zdaj sva skupaj!“ Vzemem mu puško in smuk ž njo v Savo, potem pa se vrnem na svoje mesto. Drugo jutro še pred dnevom priteče k meni stavec ves prestrašen. „Ali si kaj videl, moj „gver?“ „Kaj me briga tvoj gver?“ Kako pa stražiš, da puško zgubiš?“ — Komaj sem se zdržal, da se nisem glasno zasmel, videvši, kako leta stari lisjak ob vodi puške iskaje. „O prekleta — ! je klel in dirjal okrog. Ko smo straže premenili, nametali so mu jih precej veliko na batino, potem pa ga odpeljali ne vem kam.“

„Ali ste bili dolgo pri deželni brambi?“ prašam jih, ko so nekoliko prenehali, da bi si suho grlo namočili.

„O nismo bili dolgo ne; nekaj časa so nas gonili krog, potem pa so nas segnali domú. Saj imam še doma odpust, ki sem ga bil takrat dobil; pokazal ti ga bom, kedar gori k vam pridem. — Le čakaj, povedal ti bom še dalje, kako je bilo s Francozi. Meni smeš verjeti, da je vse res, kar ti bom povedal; jaz se ti ne bom legal, je-li Rezika? Ti si že še nekaj vredna no, samo omožila se nisi. — Le čakaj — ná pij popred, pa še ondi-le Reziki napij! — Tretji-krat, ko so prišli in v deželi ostali, služil sem pri Šimenecu za pastirja; včasih sem pa tudi hodil s konji krog, kedar Šimenec ni imel časa. Bilo je ravno v petek zjutraj ob osmih, ko se prikažejo cesarski od Kompolj gori, ki so bežali. Šli so celi dan in še drugi dan dopoldne. Kake dve ure potem, ko so cesarski odšli, jo pa

primahajo Francozje, bilo jih je vse višnjevo. Ustavili so se nekaj časa v vasi, zakurili ogenj kar sredi ceste ter jeli kuhati. Ker niso imeli drv, sekali so kozolce. Takrat so ostali, kakor sem že rekel, v deželi.

Neko noč proti polnoči se pripelje k Županu kolovški grof Hohenwart; ti ga nisi poznal, jaz pa sem ga, prav dober gospod je bil. Župan pride brž Šimenca klicat: „Jože! konje boš dal, da se popelje grof na Vransko?“ — „Konje že dam,“ pravi Šimenec, „kdo bo pa peljal, jaz ne utegnem.“ „Pojde pa pastir,“ reče Župan. „Hej Jaka,“ začne me klicati, „brž vstani; popelješ nekega grofa na Vransko!“ — „To pa že to,“ pravim in skobacam iz mrve. — „Ali si boš pa upal voziti po noči?“ popraša me Šimenec, ko pridem pred hlev, kjer je že stal voz pripravljen. „Zakaj bi si pa ne upal,“ odgovorim mu moško, „saj ne bom prvikrat vozaril.“ Kmalo so bili konji vpreženi, imeli smo ravno nekega belca, ki ni hotel rad voziti, torej me je nekoliko skrbelo, če se mi ustavi sredi ceste. Grof se vsede na voz, in drdrala sva iz vasi ravno, ko je polnoč bila. „Če srečno prideva skoz Trojana,“ pravi grof, „bodeva ga pa izpila na Vranskem tri poliče in pa enega.“ Prav tako je govoril, dobro vém. — Na Trojanah je bila takrat glavna francoska mita; torej so vsacega ostro preiskali, če ne bi imel kaj sunljivega pri sebi. Hohenwart pa je bil takrat ogleda pri cesarskih. Mož je bil zelo zgovoren, torej sva se celo pot menila. Pravil mi je, kako bi ga bili kmalo zasačili Francozje v Novem mestu. „Bil sem v neki gostilnici,“ djal je, „kar pridejo žandarmi v sobo. Da bi te hudiman, takrat ni bilo moje življenje pol solda vredno. Brž jo poberem v stransko sobo, od tod v kuhinjo, potem pa na prosto, kar sem mogel. Noč in dan sem hodil po gozdih lačen ko pes, dokler ne pridem na Moravškem do nekega kmeta, ki mi je dal latvico kislega mleka in nekaj kruha, da sem si lakoto potolažil.“ Nekaj časa potihne grof in sedi zamišljen. — Prišla sva že blizo št. Ožbolta. „Tukaj le,“ oglasi se naposled, „tu sem večkrat slišal, da so hudobni ljudje.“ Nič kaj jih ni prida ne,“ pravim mu. In komaj sem dobro izgovoril, že vidim pred seboj cesto pregrajeno. „O gospod grof,“ pravim mu, „cesta je pregrajena, kaj bo pa sedaj?“ Bal sem se, da so se mi kar hlače tresle. Menil sem, zdaj bo prišel ropar, ter mi razbil bučo. „Le z voza skoči in odrini pregrajo, nič se ni treba bati. Naj le pride, če hoče, koj ga mora hudimar vzeti.“ Pri tej priči jame puške in pištole napanjati, da so kar petelini pokali. Brž skočim z voza in odrinem pregrajo, potem pa se peljeva mirno dalje do Trojan. Roparja ni bilo nikjer, menda ga je bilo strah, ko je čul peteline pokati. Na Trojanah preiščejo vse, mene, voz, najbolj pa grofa; ali nič niso našli, ker grof je znal take reči dobro skriti. Pustili so naju dalje, in ob treh po polnoči sva bila že na Vranskem, kjer sva se pri polnih poličih kaj dobro imela.

Stric so končali svoje pripovedi o francoskih vojskah, ter obrnili govor na druge dogodbe svojega življenja, ko se duri široko odpró in v sobo stopi velik zaraščen mož. Brada in lasje, ki so

mu viseli po ramah, bili so že vsi beli, izpod dolzih obrv pa so se svetile majhene okrogle oči. Nosil se je, kakor bi bil še-le kacic štirideset let star, čeravno so kazali lasje in brada, da je že marsikako zimo prebil. Obrne se k materi Jernaški ter nekaj zagodernjá; slišalo se je, kakor bi bil iz soda govoril; menda je je prosil darú. „Kdo pa je ta človek?“ poprašam strica, „nikdar ga še nisem videl.“ „Ali ga ne poznaš?“ — To je Klander, doma na Zagorskem. To ti je človek! Star je že sto in pet let, pa rečem, da se gre še z marsikterim fantinom metat. On vé dosti povedati o francoskih vojskah, ker je bil sam vojak pod Francozom.“ Ponudim mu kozarec vina, ter mu rečem, naj se vsede. Bistro me pogleda s svojimi malimi očmi, kakor bi me hotel prebosti, vzame kupico, in ko bi trenil, steklo je vino po starem grlu. „Le vsedite se tu - sem,“ rečem mu, ko je še vedno stal, „saj vem, da ste že trudni, ker veliko pota storite.“ „Nič ne dé,“ odgovori mi z močnim glasom, da sem se ga skoraj prestrašil, ter se vsede zraven mene. „Slišal sem,“ pričnem dalje, „da ste že zelo stari in da veste veliko povedati iz svojih prejšnjih dni; ali bi nam ne hteli nekoliko kratek čas delati, ter nam povedati kaj iz svojih mladih let?“ — „Star sem, in tudi nekaj vem,“ odgovori mi kratko, ter se ozre ošabno po pričujočih pivcih, ki so glave skup stikali in se menda tudi o njem menili.

„Izpijte še ta-le kozarec vina, potem nam pa povejte kaj.“ Naglo zvrne vino v vajeno grlo, potem pa jamé tako - le pripovedovati: „Malokomu sem še povedal dogodbe iz starih časov, vam pa je hočem, ker vidim, da imate poln bokal na mizi, in upam, da bo kaj primake suhemu grlu, ker vina dobom le malo po svetu. Doživel sem že sto in petega leta, ne še popolnoma, pa prej ko bo sv. Matevž tu, dopolnil je bodem. Bojeval sem se med cesarskimi, ko še vas mladenčev in vaših očetov nikjer ni bilo. Pozneje sem prišel med Francoze, šel ž njimi na Rusko že skoraj petdeset let star, od kodar se je malokdo vrnil, jaz pa sem se vendar. Bojeval sem se pri Lipskem in pozneje, ko se je zopet Napoleon povrnil z Elbe, v srašni bitvi pri Waterloo, kjer smo bili tepeni. Na svojem bistrem konjiču jo pobrišem od armade proti Rajni, ko se je trda noč storila. Pogledam skrbno krog sebe, ne bi li me kdo videl; pa komaj se ozrem, že vidim za seboj štiri Francoze, ki so mi sledili; gotovo so me videli, ko sem zbežal z vojske. Ne pomišljam dolgo, spodbodem konja in smuk v Rajno ter priplavam srečno do brega. Kar je bilo moč, zdirjam proti bližnjemu gozdu, da bi ondi našel zavetje. Dobil sem prav primeren kraj v majhini dolinici sredi velicega gozda. Konju sežem v gobec ter mu potegnem jezik ven, da bi me rezgetaje ne izdal. Drugo jutro zgodaj, ko se konj nekoliko odpočije, vdrihнем jo skoz Nemčijo proti Avstriji, kamor srečno dospem. — Sedaj ste pa slišali, kar ste želeli, dalje vam pa ne povem, če ravno še mnogo vem. Dajte mi še kozarec vina, potem pa se odpravim dalje po svetu.“

„Pa vendar ne pojdete po noči dalje?“ prašam ga, natočivši mu prazni kozarec. „Za me je noč kot dan,“ reče s svojim čudnim

glasom in se zaničljivo nasmeje. Mati Jernaška mu prinesó nekaj prekaženega špeha in eno klobaso, potem pa se urno odpravi iz hiše. „Čuden človek,“ mislim si, ko odide, „star že ko Abraham, pa še tako trden; gotovo je živel zmerno v mladosti kot Špartanec, sicer bi ne bil dočakal takove starosti, ali pa bi ga bila vsaj kaj potlačila. Hodil je sicer počasno, pa ravno brez palice, in kolena se mu niso tresla, kakor je pri starih ljudéh navada, če ravno je bil že veliko obhodil.

„To je tič,“ pravijo stric, ko se začnemo dalje meniti o njem. „On ne vzame družega darú, samo špeh in klobase, kruh le poredkoma. Pa nekdam jo je bil vendar izteknil na Štajerskem, kakor mi je sam pravil. Prišel je v neko hišo, kjer je bila gospodinja sama doma, ter jo poprosi klobase. Brž mu jo prinese. Videti pa, da se ga žena nekako boji, ker je bil ves poraščen, reče jej prinesiti še gnjat. Tudi to dobi. Naposled pa hoče imeti še pleče. Žena se brani in brani, Klander pa vzame v kotu palico in jej nameri, da jo bo, ako mu ne izpolni želje. Zdajci pa pogleda žena v kot za mizo in pokaže Klandra. Kakor bi trenil, skoči pes, nič manjši kot tele, s klopi in naravnost Klandru za vrat. Držal ga je tako dolgo, da so domači prišli in starega Matevža dobro našeškali, če ravno je bil močan kot medved.“

Pivci so že večidel odšli, nekteri pa, ki so se ga bili preveč nalezli, pospali so po klopéh, spolnovaje staro prislovico: „Kjer si se napil, tam pa leži!“ Tudi mi smo jo počasi odrinili od Jernača, ter šli vsak v svojo postelj.

Ko pridem drugo leto zopet na svoj dom, zvedel sem, da je Klander umrl. Bil je gotovo najstarejši mož na Krajsnem.

KRAJ MURE.

(Zložil M. Flegerič.)

K tebi vleče me večkrat
Hrepeneča želja vroča;
V tebe se oziram rad,
Voda tiho šumljajoča!

Ljubkajé obéh obal
Mirno - rahlo se dotika;
Šumljajé za valom val
Dalje, dalje se pomika.

Vstopil bi prerad na brod,
V roke čvrsto vzel kermilo,
Urno bi veslal od tod,
Kamor bi me veselilo.

Voda! kakor ti nazaj
Ne zamoreš nikdar teči;
Meni moj domači kraj
Ne pripravi poti k sreči.

Hitro do slavjanskih rek
Bi pripeljal se kraljice,
V katero vijejo svoj tek
Druge manjše službenice.

Dalje bi se še podal
V srbske slave razvaline;
V grenkih solzah žaloval,
Kak mogočnost naglo mine.

Med trpečim narodom
Skazal bi se sam trpina,
Vezala na mili dom
Bi me slaba luč spomina.

Družinsko in državno življenje starih Slovanov.

(Odlomek iz J. in H. Jirečkove unkrat oznanjene knjige.)

I. Domovje in ime.

Najstarejša domovina prejšnjih Slovanov je obsegala precejšnji del naše avstrijske države, ker je imela v sebi rajde onih dežel, ki se raztezajo od karpaških gorá med Vislo in Dnjeprom proti severju noter do baltiškega morja. Ali v severju poleg morskega pobrežja so bili med slovanska naselišča vgoženi sedeži sorodnih Litavcev in Porusov, pozneje so se celó vojeviti Gotje ondukaj med nje priselili. V jugu pak, poleg Karpatov in po poljski nižavi, ostali so Slovanje sami in nepomešani z družimi narodi. Proti vzhodu je bilo več finskih, na zapadu pa keltovskih in germanskih ljudstev Slovanom v sosesčini.

Ime Slovan (Sloven, Slovjenin) iz prvega ni bilo splošno, ampak lastno samo tistim rodovom, ki so stanovali ob baldajskem pogorju in v obližji Dnjepravega izvira. Rodovi pak, ki so bili v jugu naseljeni, zvali so se s skupnim imenom Srbi (Srbín). Galicija je bila osrédok srbske dežele.

Od tod so se slovanski rodovi naselili na Česko, Moravsko, Lužiško in Sileško, dalje v Dalmatinsko in spodnje Posavje. Njihovi sorodniki pak, ki so se polastili krajev na Erdeljskem, Ogerskem, in oplaninskih (zdanjih slovenskih) dežel, vsi ti so domá iz prvotnih pravih sedežev slovanskih. Lehko je pa, da so bili med unimi prave slovanske, med poslednjimi pa srbske rodovine vmešane. Tisti, ki so se vselili v Erdelj, na Ogersko in prek Planin na górenjem Posavji, imenovali so se od svojih dni sem Slovene (Slovenec, Slovak, Slavonec); v družih deželah pa, še celó na českem zemljišču je bilo ime Srb in s tem sorodno ime Hrvat (Hrvat) bolj v navadi. Lužičanje in velik del južnih Slovanov se še današnji dan imenujejo Srbe.

Še le v devetem stoletju se je raztegnilo ime Slovan tako, da je od tačas do zdaj zadobilo splošno veljavo. Najbrž je to k temu pripomoglo, ker so večidel med vsemi narodi le možjé, ki so bili pravi Sloveni, po rodu razširjali krščanstvo in za njim literaturo.

Posebno vidnega razločka med srbskim in slovenskim jezikom od kraja ni bilo. Zdanji pglavitni jeziki slovanski so se razvili še le po poslednjih in stanovitnih naselitvah posamnih rodov.

Nemci so Slovane že od nekdaj imenovali Vende.

II. Družinsko življenje, zadruga, županije in naselitbe.

Slovanje so od nekdaj živeli v rodovinah ali zadrugah (čeljadah), kakor to nahajamo še pri velicém delu južnih Slovanov. Zadruga je obsegala vse sorodovince po krvi, kateri so imeli iste roditelje: starše, sinove, vnuke, prevnuke itd. Zadruga je imela

vse premoženje skupaj; eden je delal za vse, vsi za enega. Možje so okmetovali polje in se pečali z živino, ženske so gospodinile; posebno pa so imele to delo, da so volno in predivo predle, tkale in za obleko vsem družinskim udom pripravljale. Kedar je bila rodovinska hiša pretesna, nastanovile so se posamezne družine okoli koč. Tako je ena zadruga štela včasih nad sto duš.

Da je šlo v tem gospodarstvu vse po redu in pravici, za tó je skrbel starešina ali gospodar (kněz, vladyka, starosta, ot, bašta). Za prva je bil pač oče tudi za gospodarja; po njegovi smrti pa se ni gledalo na starost, ampak izvolili so tistega, ki je bil najboljši in najpripravnejši izmed zadruge. Tudi žene so dosegle to čast. Starešina je hranil svetinje zadržne, daroval je bogovom, gospodaril, odločeval zadružnikom dela in opravila in je skrbel vsem za življenje in postrežbo. Vsi udje so ga častili in se klanjali njegovim ukazom. Spomin umrlih starešin se je hranil v podobah. Te podobe so častili skoro po božje in tako so nastali domači hišni bogovi. Ako se je zadruga selila drugam, vzela je dedne podobe skrbno seboj, starešina sam je je nosil na rami do novega selišča.

Družinsko življenje je bilo polno medsebnih ljubezni. Najhujša kazen je bila ta, če so koga kakor malovrednega „zlega sina“ ali kakor „zlo hčer“ izvrgli iz zadruge, tako da je kakor „izgoj“ (zbjerg) moral brez družine po svetu.

Zadružniki so imeli skupno ime po prvem starešini. Na ime starešinino se je priteknil namreč zlog, ki v slovanščini pomenja sina, mlajšega, potomca. Tako so se zarodniki po Lobeku, Radovanu, Ljutomiru imenovali Lobkoviči, Radovaniči, Ljutomiriči. Včasih so si pridevali zadružniki samo ime prvega gospodarja; tako Zdici, t. j. potomci Zdika.

Ime vseh zadružnikov je prehajalo počasi na njihovo stanovanje, ki se je, kakor smo gori omenili, počasi razširilo in selo (sedlo) postalo. Zató se že današnji dan nahaja veliko slovanskih krajev, ki imajo taka družinska imena in ki se poznajo na končnici iči, ici (slov., rus.), ići, (hrv.-srb.) ici (čes., polj.), in ki se tudi na tem poznajo, da so samo v množnem številu v navadi.

Zadruga se je sem ter tje tako razrastla, da udje niso mogli več vsi skupaj živeti in da je bil oddelek prisiljen si novih sedežev poiskati. Dokler je bilo prostora, zgodilo se je le-to v obližji starega sedeža. Po navadi je nova izselbina obsegala očeta in njegove sinove, ali več bratov, ki so si enega izmed sebe za vodnika in starešino izvolili. Da so se ti izselniki ločili od svojih starih sorodnikov, imenovali so se po svojem očetu med seboj, tujcem nasproti pak so ohranili prejšnje ime. Nove te izselbine pak so se v notranji vredbi popolnoma ravnale po starih.

Tako so iz zadrug in izselbin okoli nastale županije (župa, pleme). V zadrugi je sam starešina oskrbljeval skupne reči; kedar so pa te vso županijo zadevale, posvetovali so je vsi zbrani starešine in njim na čelu je stal župan, t. j. starešina cele župe, celega roda. Župan je imel vse tiste dolžnosti za ves rod, ktere je imel

gospodar do zadruga. Vzlasti je bil svečenik, sodnik in vodnik v boji.

Za župana je mogel biti voljen samo kak ud posebne družine. Po navadnem je bila to tista družina, ki je naravnost od prvega združnega starešine rodú izraščala, po njem se imenovala, podobe in svetinje rodú hranjevala in zato od celega rodú neko posebno spoštovanje vživala. Iz teh družin je nastalo slovansko plemstvo (boljar, žlahtnik, šljehča, vlastel, zeman, pan).

Županije ali celi rodovi pa niso zmerom in povsod ohranili imena svojih prednikov. Največkrat so se jeli, potem ko je bila župa že razprostrana, imenovati po lastnosti svojega domovja, po gorah, rekah. Tako so se Duljebi, ob Bugu stanujoči, ki so toliko od Avarov pretrpeli, pozneje imenovali Bužane; drugi, ki so stanovali po polji, Poljane, ob Moravi Moravane, ob hosti (drevji) Drjevane, itd.

Vsaka županija je imela en utrjen kraj, grad, kateri je bil zato postavljen, da so v njem hranili dragocenosti in da so ob vojnih časih starci, žene in otroci imeli zavetje.

Kakor so se oddelki iz poedine zadruga izločili in novih selišč poiskali, ravno tako so se preseljevale cele dežele vkup. Kedar so videli, da jim zarad pomanjkanja polja ni več obstati, vzdignili so se ali v celih rodovih, ali po oddelkih posamnih rodov in zadrug in so šli nove domovine iskat. Ponavljalo se je to na vse in razne strani, tako da ene in iste slovanske rodove zdaj nahajamo daleč narazen v različnih deželah; Hrvatje so v Hrvaškem, Gališkem in Maloruskem, Stajerskem, Českem in Polabskem v koscih naseljeni, Milčanje v Multanski, na Moreji, v Lužicah in na Českem, itd.

Vodniki krdela, ki se je selilo, vzeli so najprvo podobe prednikov na ramo in pod varstvom svojih bogov in umrlih očakov so se vzdignili na pot. Vse, kar se je dalo premikati, nosili so na poti seboj. Kakor so novo domovje posedli, dali so goram, rekam okrog sebe svoja imena, t. j. tista, ki so je imele reke, gore v prejšnji domovini. Stara imena so malokdaj pustili. V Tesaliji post. so slavna imena Olymp, Pindus, Pelion slovansko prekrstili v Laha, Medzovo, Zagoro itd. Zató nahajamo v slovanskih deželah menj spominov prejšnjih prebivavcev, kakor v deželah, v katerih so pred srednjim vekom Slovanje bivali, kjer so pa zdaj Nemci. V južnih krajih so se stara imena bolj ohranila, da-si ravno presukana, post. Zadar, Solin, Nin, Dukla, Srjem iz Jadera, Salona, Nona, Dioclea, Sirmium itd.

Od druge plati je v tem in takem izseljevanji iskati vzroka, zakaj se ena in ista imena slov. krajev, rek, gorá v raznih deželah vračajo. Tako najdemo Moravo na Moravskem in Srbskem, Desno na Maloruskem in Českem; kraj Žilina je na finskem zalivu in v severo-zapadnem Ogerskem; Bistrica se imenuje nektera reka itd.

III. Ljudstva in knezi.

Ker so rodovi naravno naraščali, druge županije in posamezne družine dobrovoljne ali primorane k družim pristopale, osnovalo se je iz rodov celo ljudstvo, národ. Čehi so bili post. iz prva samo en rod, čegar sedeži so se okrog Prage raztezali in po času so druga slovanska plemena zedinila se z njimi in vzela njihovo ime. Ravno tako so se tuja imena Rusi in Bolgari poprijela celih narodov slovanskih. Vsako ljudstvo je imelo poglavni grad, višegrad imenovan. Tam so se hranile svetinje vsega naroda, tam je stanoval knez in je bilo zbirališče národne skupščine.

Vse ljudstvo je bilo pokorno vladarju, ki se je samó iz ene družine volil. Izvoljenec se je vsedel na knežev stol in dopolnil razne obrede, ki so bili s tem sklenjeni. Tako se je le-ta navada še do habsburških časov ohranila na Koroškem, kjer je stal stol na polji blizu Gospesvet (Zollfeld). Če ni bilo moža za kneževo čast pripravnega, izvolila se je ženska, koja se je možila in svojim otrokom in vnukom pustila oblast kneževo. Taka družina je bila na Českem Premisli, po Ljubuši od Kroka rojeni, na Poljskem Pijasti.

Tisti udje kneževe družine, ki niso mogli dobiti vrhovne oblasti, dobili so od knezov dohodke posamnih županij. V teh pa so dostikrat hoteli samooblastno zapovedovati, oprostiti se vrhovne oblasti ali s silo in potuho prisvojiti si celó poslednjo. To je bilo vzrok vednim bojem v vseh slovanskih deželah, ktere so mogli samo mogočni knezi ustrahovati. Da bi se temu zlu v okom prišlo, ustanovili so na Českem za Bretislava I., da postane vselej starši knežeje rodovine vladar, in da se tako volitev odpravi. Pa tudi to ni vselej pomagalo. Še le, ko je prvorojenec dobil pravico nasledovati na prestolu, prenehal je boj, ki je popred trajal cela stoletja.

Knezi so potem stali ljudstvu nasproti ravno tako, kakor starešine v zadrugi. Zató so se tudi ravno tako imenovali. (Konec prih.)

Misli tuje in lastne.

(Spisal Fr. Zakrajšek.)

- 1) Željno pogledujemo v prihodnjost, ker bi radi, kar v njej semtertje dobrega plava, s tihimi željami v svoj prid k sebi privabili.
- 2) Govoriti in drug drugemu svoje srce odpirati, to je potreba; razodeto pa, kakor je bilo dano, v svojo korist obračati, to je omika.
- 3) Siromak ni vselej nesrečen. Živalca v pohlevni vodici je po svoje zadovoljna, kakor mogočni som na ponosnem morji.
- 4) Nevednežu vselej dvom igra okoli ustnic, ko kaj važnega govori; on je, kakor tisti, ki hodi po spolzli skali v vednem strahu, da se ne prekuene —

5) Sveto pismo primerja besnost ljudstva kipenju morskih valov. Sam Bog zamore zapovedati obema: „Dotle in ne dalje!“

6) Kdor dolgo govori in se ni znal poslušavcu prikupiti, ta si bodi graje svest.

7) Ni vse smešno, kar se komu smešno zdi. Kacega človeka značaj lahko presodiš po tem, čemur se on posmehuje.

8) Obnaša je zrkalo, v katerem vsakdo kaže svojo pravo podobo.

9) Neka dvorljivost izvira tudi iz srca; ona in ljubezen ste si v rodu. Obnaša pa, ki jo spremlja taka dvorljivost, je gotovo najljubezniviša.

10) Radi imamo človeka, kakoršnega se sam ima; samo da je to, za kar se on ima, tudi v resnici kaj.

11) Kdor je samorad podložen, ima najlepši stan; ali ta se ne da misliti brez ljubezni.

12) Zakaj se toliko žalostimo zaradi minljivosti posvetnih reči? Zató ker jo radi na sé obračamo. Tako premišljevanje naj nas pa nikakor ne mehkuži, ono nas mora marveč krepčati, da gledamo veseli v unstransko neminljivost.

13) Nagnjenje do delavnosti se goji s pričakovanjem kacega dobička. Tako pričakovanje je vodilo mnogo velikih činov na svetu.

14) Varnejši ko zidan grad je ženi kraj, kjer biva roka nje-nega moža.

15) Pameten človek ne bode svojih zaslug razglašal na velikem bobnu. Kakor potočnica na tihem svojo lepoto razodevlje, in kakor vijolica med trnjem prijetno diši, vede se on ponižno s koristnim delom in ne mara, da ga naznanja hrupni plosk svetu.

16) Vsako djanje, bodi si storjeno z duhom, z besedo ali s telesom, ima svoj dobri ali slabi sad v sebi, kakoršno je bilo delo, dobro ali hudo.

17) Znanost bodi koristna. Če kaj znaš, povej o pravem času; znanosti iz prepohlevnosti ne obdržuj za-se, pa tudi je ne prodajaj, ko nikdo ne praša po njej.

18) Kdor ni mož beseda, tega nikdo ne mara; zvijačnika se človek boji, kakor strupene kače.

19) Kdor hitro govori, ni še dokazal, da ima jezik v svoji moči. Nekatere ženske, ki vedno eno in isto gonijo, tudi hitro govoré, ali to večidel iz uboštvá misli in presodnosti. Pravi mojster jezika in komur je v glavi polno misli, izbira in prevdarja prej, kaj in kako bi govoril; govori torej bolj počasi.

20) Strast je slabost ali krepost, se vé da na vikši stopnji. Strast je pravi feniks; kakor hitro se starec sežge, šine pomlajeneč iz njegovega pepela.

Zlato klasje iz poganske starodavnosti.

(Nabral Fr. Zakrajšek.)

V krščanskih literaturah se bere obilica prelepih in prekoristnih rekov in pregovorov, ki človeku zavoljo svoje milote globoko v srce segajo in um bistrijo. Ali to ni čuda; lahko je videti, kjer solnce sije. To pa je čudno, da najdeš v noči poganstva in sicer v spisih poganskih pisateljev davno pred Kristusom tako častitljive besede vsakoršne vrste, ki te napolnujejo s pravim krščanskim navdušenjem. Naj jih le nekaj tu stoji:

Povej mi svojo preteklost, in jaz ti razodenem prihodnost. — Dober vladar je severni zvezdi enak: ona stoji na svojem mestu, ko se ostale zvezde krog nje vrté. — Kdor se za modrost poganja, pa se vendar sramuje prostih jedi in oblačil, ta ne more biti modrijanu prijatelj. — Le kdor je po notranjem nagibu kreposten, ta bode vrednost drugih ljudi prav presojal. — Spoštovanja vredni mož ne poreče nikoli: do tega imam veselje, do tega pa ne; vsemu, kar je dobro in njega vredno, vsemu se rad podvrže. — Modrost donaša radost, ki je čista ko bistri vir; po kreposti dohaja blaženstvo, ki je trdno kakor skala. — Ko tica umira, glasi se njeno petje v žalostnih glasih; kedar je človek na smrtni postelji, tedaj so njegove besede resne, blage in koristne. — Že marsiktero steblo je pognalo iz zemlje, pa ostalo je brez cvetja; marsiktero je tudi že cvetlo, ali polni klas ga ni venčal. — Vojvodo imenitne vojske utegnesh premagati, a stanoviten ostane trdni sklep edinega človeka zoper vsak napad. — Postoj na bregu tihega potoka: glej, neprestano silijo njegovi valčki naprej, oni ne počivajo ne zjutraj ne zvečer; tak je tek tvojega življenja. — Premisli, kar so nebesa vstvarila, to zamorejo tudi spremeniti; tej oblasti je podvržen vsak kralj in njegova moč. — Tice v zraku, ribe v vodi in dereče zveri po gozdih nimajo pravice, zato se med seboj ujedajo; a človeka brani pravica, če se je drži. — Mož, ki brani domače ognjišče, otroke in ženo, vije si nezvenljiv venec pred ljudmi in bogovi.

Pomenki o domačih rečéh.

II. Slovensko lepoznanstvo premalo narodno.

Več učenih gospodov imamo pri nas Slovencih, katerim je posebno po všeči, da premišljujejo in pišejo o naši slovstveni zgodovini. Dognali so jo le-ti že tako daleč, da ti vedó povedati za vsake bukvice, tiskane z Bohoričevim, Metelkovim, Dainkovim ali Gajevim pismom, kedaj, kakó, na koliko stranéh in kdo jih je

natisnil. In če poslušáš te učenjake, ki rajši že omlačeno slamo mlajtijo, kakor da bi pomogli, kak nov snop klasja nažeti, djal boš morda: glejte-si, saj je še vendar nekaj literaturice, tako da je ne odnese kdor-si bodi v culici po svetu. Ali če natančneje pogledaš napise in zapopadke, Bogu se usmili! ne najdeš v toliko preiskovani stari dobi veliko več ko kake molitevske bukvice, ki so po obsežku in jeziku večidel samo toliko vredne, da se po njih nekdanjih očancev spominjamo in jim slavo pojemo zato, da niso grešili ko drugi in niso jezika svoje matere popolnoma z nemar puščali. Zraven vse svoje učenosti ti naši slovstveni zgodovinarji le malo malo najdejo, kar bi človek bral še iz kakega družega vzroka, kakor iz gole ljubezni do jezika.

V poslednjem času je nekaj boljše, to mora pritrditi vsak. Slovenski pesniki so izdali zbrane pesmi, tičke svojih mladih let, Novice so prinesle v svojih predalčkih marsikako lepoznanško zrno, nekaj priklád so bralci prejšnjih let prejeli, izhajala je Bčela, izlezal je kje kak pohleven almanašek, Cvetje cvete že četrto leto, Glasnik se glasi že deveto itd.; nihče ne bode rekel, da roke križem držimo; ali nasproti pa si tudi nihče pameten ne bo upal trditi, da smo na trdem, da nam ne manjka veliko drugačnega blaga, zakaj skoro vse naše lepoznanstvo — pravim s kožo, ker vem nekaj izjemov — je ali ponarejeno ali pa obsega same prestave.

Naj mi bode dovoljeno izreči eno o prestavah. — Jaz nisem sovražnik slovenitvi knjig tujih narodov sploh, — ali sovražnik sem tacemu počenjanju, kakor ga vidimo pri nas sem ter tje. Vem, da je res, kar pravi Poljak Krasicki: „Prestave podučujejo narod, kaj so sosedje in tujci že storili na literarnem polji, in so nam pot, da bodo tudi nas morda kedaj prestavljali.“ Ali praša se, ali veljá to o vsaki prestavi in vsacem prestavljavcu! Prestavljavec mora imeti oba jezika popolnoma v glavi in vsaj svojega v peresu, mora poznati svojstva in razlike med izvornim in njegovim jezikom in le po tacem prestavljavcu je mogoče, da bode prvopis tudi v prevodu lep. Kako okorno se včasih bere kaka naših prestav, če jo je že tudi ta ali uni za izvrstno obsodil in razklical, predno je beli svet zagledala. Vse to pa izvira od tod, ker ljudje ali tega ali unega ali pa oba jezika premalo poznajo, besede po svoji glavi zdaj spredej, zdaj zadej stavka obešajo; da bi si dali učen obraz, nakopičijo veliko nepotrebnih besed iz družih narečij, in s tem ne dosežejo družega kakor to, da če kak novinec naletí na tako nepotrebno tujko, da se mu po njej vse pisanje priskuti in vrže knjigo proč. Sploh bi jaz hotel vsem lepoznanškim pisateljem živo nasvetovati, naj se varujejo preveč štuliti izraze iz družih slovanskih in neslovanskih jezikov v slovenščino, vzlasti tam, kjer imamo mi Slovenci svojo staro, dobro besedo, kajti vsak se pri mladih ali neomikanih starših bralcih lahko prepriča, kako to več škoduje ko koristi.

Skušajmo biti tudi v pisavi narodni, mislimo vselej: kako bi tù narod govoril, in le tam, kjer smo izrek izgubili, nameščujmo ga z drugim. Res je sicer, da narod v zvezi s celoto tudi neznan

besedo hitreje pogodi, kakor bi si mislil; ali če je več tacih neznank zaporedoma, zmešajo mu misel in mu še tisto veselje vzemó, kar ga ima do reči.

Ni pa prestavljavcu dovolj, da ima slovnico pod palcem; potreba mu je tudi čistega in dobrega vkusa, in tudi tega sem ter tje pogrešamo. Ni vsaka knjiga, ki jo med starino kupimo za to, da se vzame z besednjakom vred in se preobleče na slovenščino. Kdor že prestavlja, naj že vsaj kaj dobrega prestavi. Saj ima vsaka večja literatura več ali menj zares klasičnih pisateljev. Veliko najnovejšega pri nas gre le-sem, tako postavim, da le en izgled omenim brez zamere, slovenski svet vem da že bolje pozna Čocholovška, ko Čehi sami. Naj se torej pazljivo izbira, kaj je zares vredno prestavljanja, kaj ne, kaj je klasičnega, kaj se našemu narodnemu mišljenju, duhu in zasebnemu vkusu prilaga, kaj ne, in po tem še le na delo.

Če reč ostro premislimo, kakor je, še prestav v slovstvo prav za prav šteti ne smemo; kajti te so samo presajena drevesca, ktera je sosedov vrt izredil, te so le preoblečena deca tujega očeta, naši rejenci. Po tem tacem pridemo še le k pravi reči, kedar pregledujemo izvirne izdelke našega lepoznanstva.

Tudi tu sem premalo dobrosrčen, -- jaz za svojo pamet -- da bi mogel drugače pohvaliti se, ko slábo. Vidiijo se tu in tam lepe moči, ta in uni se nam je prikupil z lepim jezikom, več mladih pisateljev je pokazalo, da imajo veliko darov od Boga, da umejo lepo pripovedovati, da imajo precej humorja in znajo na pravem mestu dobro dovtipnico vplesti; ali pri večini izmed teh jaz ne opo- rečem besede: premalo narodno so pisali in pišejo.

Gospod Levstik je bil menda prvi, ki je te slabosti omenil zastran jezika in zastran pisanja sploh, ko je že pred več leti kazal mladim pisateljem edino pravo pot: od naroda se učite. Ne vem, da bi bilo precej tačas kaj izdalo; ali prav v poslednjem času se vendar naleti včasí kaka črta, ktera priča, da one besede niso bile zastonj, in da so jeli nekteri spoznovati, kako je treba najprvo narod poznati, predno se da njemu po volji in čudi pisati. Malokdaj boš pravo zadel, če boš prebravši nemško povestico vsedel se, vzel pero in nemško misleč po brani ponaredil povest in jo izdal kakor izvirnik, kar se je že videlo pri nas. Vselej pa boš prav hodil, ako boš ostro opazoval svoj narod, ako boš nabiral obraze in uzore iz naroda, ako boš svoje mišljenje z narodnim strnil, resnobne in smešne strani narodove začutivši, idealno je obrisal po primeri tiste poezije, ktero boš iz narodnega pesništva in ostankov zgodovinske tradicije spoznal, sam svoje umotvore stvaril itd. Vse to pa pri nas nikakor ni lahko. Vemo, da smo sinovi malega ljudstva, ki je otočeno in okroženo od raznih sosedov, kateri so že višo stopinjo izobraženosti dosegli, vemo tudi, da se je vsled tega med nas zatrosilo že marsikaj tujega duha. Ni treba dalje omenjati, da smo vsi izobraženi po tuje, da beremo dozday več v domačem jeziku, da se nam tedaj nehoté izgublja posebna lastnija, ki jo imamo od

slovenske matere, ako jo siloma in s trudom ne skušamo ohraniti, ali se je v drugoč navzeti. Zato pa jaz menim, da se pravi narodni pisatelji — in tacih je potreba posebno našemu lepoznanstvu — ne godé za zeleno mizo samó, med knjigami in ukom. Začetek naj nam bode živ učitelj, narod; in ko bomo globoko in zares premislili njegov značaj, učimo se druge poznavati, da nam bode tako razlika, ki jo med temi in unim najdemo, novo pojasnilo, nov poduk o tisti reči, ktere želimo: poznavanja naroda in tako samega sebe.

Ne bode nam potem pomanjkovalo blaga za majhne in velike izdelke. Vsak čas in vsak narod ima tvarine dovolj; samo genijalnih mož, kateri bi jo spoznali in iz vsakdanjega življenja, iz njenega skrivališča na dan spravili, nima vsak čas, pravi sloveč krasoslovec.

Res je naša zgodovina, kakor ljudstvo naše, pohlevna, res nima posamnih, svetu znanih činov, ali vendar se dobé v nji listi, kterih ne bo lepa kopica novelistov ali romanopiscev popolnoma izpraznila, na pr. turške vojske (vsak kraj ima svojo pravljico), francoski čas, boji med krščanstvom in poganstvom, posamezne pravljice imenitnejših krajev, gradov, zgodovina poglavitnih mest itd. Povsod najdeš zrnce zgodovinsko, okrog kterega prosto in domišljavo opleteš drugej v narodu nabrane značaje. In ako sovražiš take „pisače, ki sveto zgodovino, učiteljico narodov, kazijo,“ najdeš v čudovitih vražah, izvirnih idejah in v marsičem, kar ima Slovenec sam, snovi dovolj, da pomagaš na narodni podlogi množiti slov. lepoznanstvo, ki je prvi faktor vsake literature. J. J. *Učič*

Národne stvari: priče, navade, stare vere.

(Nabral in razglasil M. Valjavec.)

(Dalje.)

4. Izmed Kalničke pečine i Krajišničke gore je malo selo Vratno. Tam su negda živeli dva cigani: cigan s ciganicom; tam su dugo kovali i stanovali. Za nekuliko let je ciganica zanosila i gda joj je došlo vreme za roditi i gda se je vre trudila, išel je cigan po selu prosit bab, da bi mu štele iti ženi, da mu se žena trudi. Kam goder je došel prosit, mam je išla ona žena, koju je prosil, i tak je išel jedno dvem trem hižam i tak je došlo bilo jedno pet žen k ciganici. Od ovih žen je jedna imela pucicu sedem let staru, pak je onda ova pucica čkomaj išla za materjom. Zbila nju nê vidla mati i došla je prek vu hižu i kak je lezla vu hižu, mam se je skrila pod postelj. Baš je bila kmica vu hiži pak ju nisu babe vidle, gda je došla i gda je lezla pod postelj. Gda je ciganica porodila i bila je srečno porodila dete, dele su je babe po običaju pod postelj, dok se je voda stopila za kupelj i dok su ciganicu opasale

i na mesto postavile. Gda su žene bile s ciganicom gotove i gda je vre voda bila topla, donesle su vodu v hižu i korito, v čem su dete kupale. Vezda se prigne jedna žena po dete pod postelj, ali ona opazi svoju čer pod podsteljom pa reče: hoj, čerka, kaj ti delaš tu? hodi van. Dete je išlo van i gda je bilo 'se gotovo, vre je bila i zorja. Mam su poslale dete na krst i onda su se razišle žene 'saka sebi dimov, samo jedna je tam ostala. Ove išle su jeden časek skup pak su se 'sakakaj spominale pak su pitale pucicu, zakaj je išla pod postelj. Ona je odgovorila, da je bila strahu, kaj ju ne bi mati bila, pak je na jemput zapitala svoju mater: čujete mama, čije su bile one tri žene, koje su došle vu hižu, gda je vre bilo dete pod posteljom? Na to su se začudile ove žene, pak su počele išče spitati i zapitale su: kaj su delale žene pri detetu? Pucica jim odgovori: nikaj drugo, nego su rekle, da bu tri dni kralj a četrti dan da bu obešen, pak su mam odišle van; neg su vam bile jako lepo oblečene i jedna vam je imela na glavi kakti venec, ali je bil svetel, a jedna je imela malo detece na ruki, a trejta je imela cirkvico na tenjeru a tenjer je držala na ruki. Gda je njim to 'se pripovedla, one su znale kakve su to žene bile, ar su išče prvo od tojih bab čule pa su i drugim babam povedle a najpoklem i samomu ciganu. Ali gda je to cigan čul, on je navek z norije rekel, da on nema cigana neg kralja, da bu on dobro živel denes zutra. Vu tom selu živeli su takaj dva ljudi i imeli su dvoje dece, jedno mužko, drugo žensko. Ali ovoga človeka je 'mrla žena, dok su deca išče mala bila. On se je oženil drugi put i 'zel je bil jednu 'dóvicu i tak je bil dopelal mačahu svojoj deci. Ova je bila jako srdita na svoje pasterke i nê nigdar nje trpela, neg je je preganjala i preklinjala i nê jim nigdar dala jesti. Njihovoga oca a svojega mužá navek je špotala i nad njim kvokala, da zakaj decu ne pošle kam služit, da zakaj je doma trpi, i rekla mu je, da mu ona ne bu dala nigdar mira, doklam gođer budu deca pri hiži ali da naj decu svoju pretera kam ali pak on mora mreti. Gda je otec videl, da mora decu nekam poslati služit, iskal jim je službu, ali jim nê mogel najti dobru. Gda su deca malo odrasla i gda su vidla, da jim nê doma mira i da je mačaha ne trpi, spominala su se, da kaj budu napravila i kam budu išla pak su navek narekala svoju mater v jutro, o poldan i vu večer i navek su zvala: mamek mamek, dajte nam kruha, gladni smo. I gda su vidla, da je otec več put poleg njih bijen i otec jim je rekel, da naj idu po svetu; med tem toga odredila su deca, da budu išla po svetu. Zbila su se odpravila po svetu, 'zela su si malo kruha na put i to, kaj su čkomaj mačahi 'zela, i ocu su rekla: z bogom! i rekla su mu, da se naj nikaj za nji' ne plače i ne boji, da si vre službu najdu. Otec se je rasplakal i rekel jim je: z bogom ite! Deca su odišla a otec je počel 'sega grla narekati za svoju decu, ali mačaha se je na to smejala. Deca su odišla po svetu. Prvi den su išli daleko, ali su komaj našli si stan, gde su si pre-spali, a službe si nisu našli. Drugi dan su kesno pošli od onde. Pri onoj hiži su dobili išče malo kruha, ali nisu nigde si mogli najti

službe. Okolo južine dobi došli su v jednu šumu i hodili su celu južinsku dobu po šumi, išče nisu van zišli, niti jedne hiže nisu bili našli a vre je bil skorom večer. Sestra se je bila počela plakati, da kam je došla i da nedu nigdar van zišli. Na to se je i dečec rasplakal pak joj reče: ne boj se, sestra, išče je bog vu nebu i ja sem s tobom i idemo tak dugo, dok budemo našli bar jednu hižu ali kolibu. To je velika hrastova šuma, tu su morali negda pastiri svinje žiriti, ja znam, da je koja tu koliba ostala, ako ne koliba, bar kotec pak si nutri prespimo; nâj se plakati. Gđa su vre dugo po šumi hodili i gđa se je vre smrkavalo, došli su k jednoj hiži. Razveselili su se i mislili su, da je gdo nutri, ali nê bilo nikoga, i ova hiža je bila tolvajska. Si tolvaji bili su potučeni, samo je išče jeden bil živ, a ni on nê bil onda doma, neg je istom drugi dan okolo ručka došel dimov. Gđa su vidli, da nê nikoga nutri, lezli su nuter pak reče dečec: fala bogu, ne boj se, sestra, tu bumo spali, ne bu nas vuk zaklal; pak je na smeh i sestru spravil. Lezli su nuter, posvetili su si malo, da ne bi bila kača ali kaj drugo. Vidli su, da je čista hiža i da je na steni vnogo pušek, i nikaj se nisu bojali; spominali su se: ako je baš tolvajska hiža, mi bumo vu njoj spali; ako dojdou, jim povemo, kaj se z nami pripeča, pak je bumo prosili, da naj nam daju spati i da je mi ne čemo prepo-vedati. I spali su vu njoj celu bogu noč. V jutro gđa su se prebudili i vre je bil dan a vani pred hižom bile su čerešne jako hrodne, on je mam stepel čerešnu i mnogo je opalo doli čerešen pak su jeli čerešne, a kruha su još malo imeli. Na jem put je rekel dečec sestri: znaš ti, kaj ti povem? Ja idem v lov pak bum gledel, da bar vubijem jenoga zajca ali kakvu ticu pak ti spečeš i najemo se, onda pemo dale; a ti budi tu pak zakuri ogenj i postavi jeden lonec vode, a lonec imaš dosta tu pak si 'zemi kakvoga hočeš. Ona mu je rekla, da naj ide slobodno vu lov i da naj pazi, da bar jednoga vrabca strelil. I on je odišel vu lov. Ali gđa je došel malo dale od hiže, našel je mam zajca. Mam ga je štel streliti, ali mu je mam rekel zajec: nâj me streliti, ja ti bum na pomoč. On nê zajca strelil, ali zajec je mam ž njim išel. Na to je išel malo dale, našel je vuka i njega je štel streliti. Ali gđa je cilal vu njega, mam mu je vuk rekel: nâj me streliti, ja ti bum na pomoč. Dečec nê strelil vuka a vuk je išel ž njim. Gđa je išel dale, pak je našel oreslajna i njega je štel streliti. Ali gđa je oreslajn videl, da vu njega cila, mam mu je rekel: nâj me streliti, ja ti bom na veliku pomoč. I nê ga dečec strelil i oreslajn je išel ž njim. Gđa je dečec opet išel malo dale pak je našel jednoga medveda pod hrastom. Kak je njega opazil, mam je pušku s pleč 'zel pak je cilal vu njega, ali mu medved reče: nâj me, moj dragi jagar, streliti, ja ti bum na veliku pomoč. Gđa je to čul dečec, nê niti medveda štel streliti, i medved je ž njim išel. Dečec je išel dale po šumi pak najde jednoga risa, gde je baš štel vuka zaklati, kojega je bil obscal. Gđa je njega opazil ris, mam je mir pustil vuku, i dečec počme na njega cilati i štel ga je streliti, ali mu je i ris rekel: nâj me streliti, lepi moj

mladi jagar, i ja ti bum na veliko pomoč. Dečec se je vezda vre počel čuditi i nê štel niti risa streliti. I ris je išel ž njim i nê štel nikaj vuku niti zajcu. Dečec išel je dale po šumi, najde lisicu, nju je štel streliti ali gda je lisica vidla, da na nju cila, rekla mu je: nâj me, moj dragi gospodar, streliti, ja ti budem na pomoč. Dečec ju je poslušal i nê nju vubil. Ona je išla mam k njemu i išla je za njim kak i druge živine. Gda je mir pustil lisici, išel je dale po šumi. Na jem put je opazil na jednoj bukvi mačka. Mam zeme pušku s pleč pak je počel na mačka cilati, ali mu je mam maček rekel: nâj me strelati, moj dragi jagar, ja ti bum na veliko pomoč. Dečec ga je poslušal i nê ga strelil. Maček je mam k njemu išel, stal si je med drugu živinu. Dečec je išel malo dale pak je opazil na jednoj leski pevca i štel ga je streliti. Ali mu je i ov pevec rekel: nâj me vubiti, moj dragi prijatelj, ja ti bum na veliko hasen i pomoč. I njega nê strelil, a pevec je mam išel k njemu i skup z drugom zverjom. Gda je vre dečec skoro celu opoldnevku hodil po šumi pak nê bil niti jednoga vrabca išče strelil, a vre je bil gladen pak je onda rekel: vezda idem dale i bum strelil kaj goder najdem, makar baš mi bude rekel, da mi bude na pomoč. Tak je išel dale i opazi jednoga zajca. Zajec mu nê nikaj rekel, a on ga je strelil i del vu torbu i išel je malo dale i vubije dve svojke. Onda je išel dimov ali su takaj išle ž njim 'se zveri i kak je dimov došel, zaprl je 'se zveri vu kotec a pevec je sprnal na kotec. Onda je on išel vu hižu pak je sestri dal zajca i svojke i rekel joj je: daj ti svojke opuči i rešćini a ja bum zajca snažil pak si mi taki obed pripravimo pak budemo jeli, hruha imamo fala bogu dosta.

(Dalje prih.)

Opomba. Vrinili so se v priče o sudjenicah iz Zamladince pogreške, ki naj se takole popravijo: beri sudiju nam, sudijo; tjedna m. tedna; tretja m. tretja; vre m. vse na strani 25. v predzadnji vrsti in na str. 27 v 7. vrsti; nekoliko m. nekoliko; dečak m. dečec (dečec se ne govori skoraj nikoli, včasih dečec, naj večkrat dečko); nikaj m. nikar; su m. sa; i m. in; in povsod a m. u. v glagolih pa-nuti post. obrnal, naluknalo; posluhnala itd. m. obrnul, naluknalo, posluhnala itd., kakor tudi na str. 28 poslušal m. poslušal. Okoli Kalnika namreč nekteri v teh glagolih izgovarjajo čist a m. u, vendar je pravilni u tudi dosti navaden. Naj se tukaj še to opomni, da črka v gostokrat odpade: mrl, topil, lezel, moril, čera, dovica, išla snuboke, se, saki, biti strahu m. vmerl, vtopil, vlezel, včera, vdovica, išla v snuboke, vse, vsaki, biti v strahu itd., tudi predlog k rad odpade: došla je sebi m. k sebi itd. — Druge posebnosti lahko vsak sam opazi, pristavljam še pomen nekterih besedi: tabor = vojska (rat); čkomaj = tiho, na tihem, čkometi, začkometi = tiho biti, molčati, utihniti; naputi, napolem, napul = napláti, napoljem, naplal.; obsek je obod ali ograja pri šternah; prgéliti se = stezati se; ritek = škopnik slame; ozov = oklic; hegeduš = godec na svatbah; žmrček = otrinek pri sveči; česnik (prav za prav čestnik), sicer tudi kapitan, je pri svatbah blizu toliko, kar pri nas starašina. O svatbah o svojem času; poruček = poročilo; tenjer iz nemškega teller; narékati (koga ali za kim) žalovati za kim na glas; žiriti = z želodom rediti svinje po gozdih; kotec (genitiv koca) = svinjak; oreslajn popačena tuja beseda = lev; svojka = šojka (tica); sprnuti ali sprnati = zleteti; kaca mesto kadca, mala kad; vu flad mesto v hlad; na kél = na tla; koza = kovaški meh, ker je večidel iz kozje kože; rogatica = kovaško nakovalo, po podobi tako imenovana.

Slovansko berilo.

I. Volk, mati in dete.

(Hrvaški, spisal D. Obradović.)

Vuk gladan hodjaše kojekuda ¹⁾, tražeči što da pojede. Dodje u večer ²⁾ na kraj sela pred neku kuću, i čuje dčete gdě plače, i baba gdě ga straši govorec: ako neumukne ³⁾ i nepodje spavati, da će ga umah ⁴⁾ dati vuku. Ovaj stane ⁵⁾ čekati s velikom željom, neće li baba to učiniti. Dok se dčete utiši i prestane plakati, zapita babu, hoće li ga dati vuku? „Neboj se ti, hrano moja!“ odgovori baba, „ako vuk dodje, mi ga ćemo nabosti na onaj željezni ražanj, što stoji na vratih.“ Onda vuk stane bčžati, misleć u sebi: „Babe u ovom selu jedno govore, a drugo misle.“

II. Človeško telo.

(Česki, spisal J. Jirsik.)

To, což ¹⁾ na člověku vidime, nazýváme tělem jeho. Jak poá ²⁾ jest ale postava těla toho! Jaká opatrnost ³⁾, jaká boží do-brota v těle našem se ukazuje! Člověk i podle ⁴⁾ těla všech tvorů ⁵⁾ zemských jest nejznamenitější a nejvýbornější. ⁶⁾ Přimá ⁷⁾ postava a hlava, kterou vzhůru k nebi obrácenou nese, ješto ⁸⁾ všickni ostatní živočichové ⁹⁾ hlavy své k zemi sklánějí, prozrazuje ¹⁰⁾ již poněkud vyšší jeho povolání. ¹¹⁾ Příčinou ¹²⁾ tou praví sv. Augustín: „Ne tak zajisté ¹³⁾ stvořen jest člověk, jakž ¹⁴⁾ vidime jiná hovada nerozumná k zemi obrácená; ale stvořen jest s vyzdvíženým ¹⁵⁾ k nebi tělem, a to jej napomíná, aby těch věcí, ¹⁶⁾ kteréž hořejší jsou, vyhledával.“ Podobně všechny ¹⁷⁾ jeho údy, ruce a nohy, jeho oči, jeho pěkný ¹⁸⁾ hlas, kterýmžto ¹⁹⁾ srozumitelnou řeč vydává, to vše zjevným ²⁰⁾ jest důkazem, že nade všemi ostatními živočichy vévodí ²¹⁾, že jest pá-nem ²²⁾ a králem všech pozemských tvorův.

III. Deca in žabe.

(Polski, spisal J. Krasický.)

Kolo jeziora — z wieczora — chłopcy ¹⁾ w około biegały, — i na żaby czatowały. ²⁾ — Skoro ³⁾ która wypływała, — kamieniem

I. ¹⁾ sem ter tje; ²⁾ na večer; ³⁾ ako neumolknje; ⁴⁾ na mah; ⁵⁾ začne.

II. ¹⁾ Kar; ²⁾ čudna; ³⁾ previdnost; ⁴⁾ tudi poleg — po; ⁵⁾ vseh stvarí; ⁶⁾ naj-izvrstniši; ⁷⁾ pokončena; ⁸⁾ med tem ko; ⁹⁾ živali; ¹⁰⁾ kaže; ¹¹⁾ namen; ¹²⁾ vzrok; ¹³⁾ za res, v istini; ¹⁴⁾ kakoršne; ¹⁵⁾ s povzdignjenim; ¹⁶⁾ rečí; ¹⁷⁾ vse; ¹⁸⁾ lepí; ¹⁹⁾ s kterim; ²⁰⁾ očiten; ²¹⁾ vlada; ²²⁾ gospod.

III. ¹⁾ Dečki; ²⁾ prežali, zalezovali; ³⁾ s čim, kakor hitro; ⁴⁾ v glavo; ⁵⁾ dobila

w łeb⁴⁾ dostawała.⁵⁾ — Jedna z nich śmielszej natury⁶⁾ — wystawyszy⁷⁾ łeb do góry, — rzekła: „Chłopcy, przestaniecie!⁸⁾ bo⁹⁾ się źle bawicie;¹⁰⁾ — Dla¹¹⁾ was to jest igraszka, nam idzie o życie.“¹²⁾

IV. Razni reki.

(Ruski.)

Все съ Богомъ и ничего безъ него. — Ничего не бываетъ безъ причины.¹⁾ — Надобно²⁾ и для общей пользы³⁾ трудиться. — Посль трудовъ сладокъ покой. — Трудно плыть⁴⁾ противъ воды. — Богъ видитъ и то⁵⁾, что мы въ темноту дѣлаемъ. — Умереть за отечество⁶⁾ славно. — Птица сидитъ на дереву, а собака⁷⁾ лежитъ на земли. — Гдѣ свѣтъ, тамъ и тѣнь.⁸⁾ — Гдѣ щастіе⁹⁾, тамъ и зависть. — Кто здѣсь¹⁰⁾ съѣтъ, тотъ тамъ собираетъ. — Лучше¹¹⁾ поздно начинать, нежели¹²⁾ никогда. — Вдвое даетъ тотъ, кто скоро даетъ.

Književni obzor.

Lepoznansko časništvo l. 1866. Kedar politika veliki zvonec nosi, onda lepoznanska knjiga le skopo rodi, ker jej tedaj prerado pomanjkuje potrebne vneme in podpore. To velja sosebno o lepoznansko-podučnih časnikih, ki se morejo po vsej pravici imenovati zrcalo slovstvene delavnosti vsacega naroda, in o pesništvu sploh, tej prežlahтни cvetici književnega pridelka. Kakova je v tej zadevi pri nas Slovincih, to je gotovo znano vsacemu, kdor ne skrbi samo za svoje truplo; ozirimo se tedaj k našim bratom na jugu in severji in preglejmo, kako jim je z novim letom lepoznanska žurnalistika obrodila.

Hrvaško - srbska književnost šteje letos v Avstriji samo štiri lepoznanske časnike, katerih trije trikrat na mesec in eden vsacih štirinajst dni na svitlo prihajajo; lepi dunajski list „Glasonoša“ in zanimivega „Slavonca“ je žalibog lanska suša pokopala. V Zagrebu izhaja zabavno-poučni „Naše gore list“ (trikrat v mesecu, velja za pol leta 2 gold. 50 kr.) in pa list za mladež „Bosiljak“ (vsacih 14 dni, velja 2 gold.); v novem Sadu pa hodita trikrat v mesecu na svitlo „Danica“, list za zabavo in književnost (velja polletno 2 gold. 50 nov. kr.) in „Matica“, list za književnost in zabavo, ki ga izdaja sl. srbska Matica; polletna cena mu je 2 gold. Izvrsten je hrvaški

¹⁾ srčnejše nature; ²⁾ pomolivši; ³⁾ prestanite, prenehajte; ⁴⁾ zakaj; ⁵⁾ zlo počenjate — napek ravnate; ⁶⁾ za; ⁷⁾ gre za življenje.

IV. ¹⁾ brez vzroka; ²⁾ spodobno je; ³⁾ za občni prid; ⁴⁾ plavati; ⁵⁾ tudi to; ⁶⁾ za očetnjavo; ⁷⁾ pes; ⁸⁾ senca; ⁹⁾ sreča; ¹⁰⁾ tu; ¹¹⁾ boljše; ¹²⁾ nego, ko.

znanstveni četrtletnik „Književnik“, ki v štirih zvezkih na leto na svitlo izhaja in 5 gold. za celo leto velja. — Nekaj lepše se je razvila beletristika pri naših severnih bratih Čehih; vendar je lepoznanstvo tudi pri njih po kakovosti in množici daleč zaostalo za politično žurnalistiko. Najboljši in najbolj znani češki zabavno-podučni listi so: a) *Kvety*, tednik za zabavo in poduk, velja za četrto leta 1 gold. 55 kr.; b) *Beseda*, zabavno-podučni list, izhaja trikrat v mesecu in velja za pol leta 1 gold. 95 krajc.; c) *Lumir*, beletristični tednik, velja za pol leta 2 gold. 40 krajc. — vsi trije v Pragi; d) „Zabavne večery“, v Brni, 12 vezkov v letu in veljajo za pol leta 4 gold. i. t. d.; vseh čeških časnikov se šteje okoli 60, manjih in večih. — Blizo enaka je tudi pri avstrijskih Polakih; najlepša njih lepoznanška časnika sta „*Dziennik literacki*“ in „*Tygodnik naukowy i literacki*“ v Lvovu, poslednji velja za pol leta 3 gold. 50 kr. — Pri tej priložnosti obračamo pozornost Glasnikovih bralcev še na dva, vse podpore vredna literarna lista v nemškem jeziku, namreč a) na Lukšičeve „*Slavische Blätter*“, ki v polmesečnih vezkih na Dunaji v prekrasni obliki izhajajo in za pol leta samo 3 gld. veljajo, in pa na tednik Smolerjev „*Slavisches Centralblatt*“ v Budišinu (Bauzen); cena mu je za pol leta 2 tolarja. Naročila na vse zgoraj imenovane liste prejema vsak ces. kralj. poštni urad avstrijski.

Fr. Schiller v českem prevodu. Sloveča Koberjeva knjigarnica v Pragi, ki je obogatila česko slovesnost že s premnogim dragocenim delom, pričela je z novim letom izdavo Fr. Schillerjevih dramatičnih del v českem prevodu; prvi zvezek obsega žaloigro „Loupežnici“ v izvrstni J. Kolarjevi prestavi; ostali zvezki pridejo po redu eden za drugim. Fr. Schillerjeva dela so lastnina že vseh omikanih narodov v Evropi; tudi mi Slovenci nismo popolnoma zaostali za njimi. Že imamo mimo Schillerjevih pripovednih pesem „*Devico orleansko*“ in „*Mesinsko nevesto*“ v dosti lepem slovenskem prevodu od J. Koseskega; lep kinč naši mladi literaturi so Fr. Cegnarjeve prestave „*Marija Stuart*“, „*Viljem Tell*“ in „*Valenštajnov ostrog*“; v rokopisu še hrani naš izvrstni tolmač Schillerjevih tragedij drugi in tretji del sloveče Valenštajnovne trilogije (Pikolomini in Valenštajnova smrt). Pri visoki ceni imenovanih del in pri izvrstnosti Cegnarjevih prestav navdaja nas gorka želja, da nam kmalo izideta na svitlo s pripomočjo slovenskih rodoljubov ali slovenske Matice, ktera nam v kratkem postani središče lepoznanške in znanstvene slovesnosti slovenske; krasen prirastek bodeta naši literaturi. Žalibog jih je mnogo med nami, ki bi radi vničili vse prestave, posebno ako so iz nemškega; po naših mislih pa se pri prestavah ne smé gledati na to, iz katerega jezika so, ampak le na to, ali je izvorno delo zares dobro in primerno sedanjemu času, in pa tudi dobro predstavljeno. Zarad prestav iz nemškega se še noben narod ni ponemčil, torej se tudi mi ne bomo; vrh tega mislimo, da nam bodo dobre prestave, kakor je zahteva slovenski jezik, veliko več koristile od srednjih ali

celó slabih izvornih del. Schillerjeva dramatična dela v slovenskem prevodu dobro pridejo kedaj tudi našemu gledišču in bodo ovirala luliko, ki se je začela tudi že pri nas sejati za gledišče. Z dobrimi rečmi krepimo, s slabimi mehkužimo narod, sosebno pa našo mladino, na kateroj Slovenija stoji.

Hrvaško slovstvo. Da-si ravno se najnovejša hrvaška literatura ne more ponašati s preobilico književnega, sosebno učenega dela, z veseljem vendar gledamo Slovenci, kako marljivo se obdeluje njih prostonarodna knjiga in pa pesništvo, med tem ko je nam Slovencem Vila pevkinja skoraj popolnoma umolknila. Največi in najlepši pesmotvor hrvaške poezije v najnovejšem času je Dežmanov „Smiljan i Koviljka“, zložen v obliki srbskih narodnih pesem in sploh visoke pesniške lepote. Po obsegu je jako zanimiv; vrh tega je pisan v jeziku, slovenščini bližem nego je sedanja hrvaščina z neslovenskim genitivom — ah, namreč v Kurelčevem pravopisu, kateri edini utegne kedaj združiti raznorečja na jugu v en blagozvučni jezik jugoslovenski. Knjiga, v Lukšičevi tiskarnici v Karlovcu prelepo natisnjena, šteje 288 strani in se dobiva v Galčevi knjigarnici v Zagrebu po 1 gold. — Velike notranje vrednosti je tudi Pavlinovičeva, z iskreno domovinsko ljubeznijo navdihnjena pesem „Ognjišar“, kakor pišejo hrvaški časniki. — Jakičeva tiskarnica tiska bogato „zbirko narodnih prislovič“, ktere je po večletnem trudu sloveči ljudski pisatelj Mijat Stojanović med hrvaškim narodom skupil in razložil; kakor hitro izide, gotovo ne pozabimo, Slovence opomniti tega imenitnega dela. — Pod naslovom „Narodne pjesme“ je izdala dalmatinska matica 90 najlepših jugoslovenskih narodnih pesem; deset jih je tiskanih s cirilico. Izbira pesem in uredba cele knjige je vse hvale vredna. — V Hartmanovi knjigarnici v Zagrebu je prišel na svitlo 1. zvezek hrvaških igrokazov za mladež in obsega sledeče krajše igre od A. V. Truhelke: „Mlado pastirče“, „Zlatan lančič“ in „Zaklela se zemlja raju, da se vsa otajna znaju.“ Enake igre za mladost bi tudi nam Slovencem dosti koristile, če bi ga bilo za nje sposobnega spisatelja. — V Karlovcu je začel z novim letom nov hrvaški tednik izhajati pod naslovom „Karlovački viestnik.“ Vrednik mu je Slovenec g. L. Tomšič, cena za celo leto pa 6 gold. — Pri tej priložnosti opominjamo gg. hrvaške knjigarje v njih lastni prid, da bi odprli vsaj imenitnišim hrvaškim knjigam pot tudi med nas Slovence, ki za hrvaško slovstvo gotovo nismo tako malomarni, kakor so žalibog drugot sèm ter tjà še za naše slovensko. Brez dvombe bi se razprodala med nami marsiktera hrvaška knjiga, ko ne bi trebalo vselej po-njo v Zagreb pisati in zraven še visoko poštnino plačevati. Kedaj se vendar na boljše obrne jugoslovensko knjigotrštvo!

Domače drobtine. Gosp. Praprotnikovo „Spisje za mladino“ je prišlo pred nedavnim v 2. pomnoženem natisu na svitlo; ne dvomimo, da bode dobro služilo mladini in odraščeni pri spisovanji raznih slovenskih pisem. Cena mu je 36 nov. kr. — V Trstu se je prikazal nov slovenski list „Ilirski Primorjan“, ki bode vsaçih 14

dni na pol pôli na svitlo hodil in sosebno slovenstvo v Trstu in njegovi okolici zastopal. Cena mu je za celo leto 1 gold. 60 kr. Ako bode vselej prav po domače vredovan, utegne domači reči v tržaški okolici gotovo biti na korist. — Znani domači skladavec Fr. Grbec, zdaj na konservatoriju v Pragi, vabi vse prijatelje domačega cerkvenega petja, da ga podpirajo v izdavi perijodičnega lista „Lira Si-onska“, ki bode prinašala za vsak cerkveni čas potrebnih napevov. Naročnina bode znašala za celo leto samo 2 gld. — V teku meseca februarja izide 29. zvezek „Cvetja iz domačih in tujih logov,“ ki bode obsegal razum konca žalostne igre „Tomaž Mor“ starorusko pesem „Slovo o polku Igorjevem“ in začetek prvega izvirnega slovenskega romana „Deseti brat“ od Jurčiča.

Besednik.

Iz Celovca. Z mesecem prosincem je poteklo drugo leto, kar se je bila po zgledu enacih zavodov pri drugih slovanskih rodovih naša „Matica“ v Ljubljani vstanovila. Ako se ozremo na kratki čas, kar nam ta domača naprava živi, pripoznati se mora brez ugovora, da se je njena imovina v sedanjih pičlih časih in pri redki radodarnosti naših dni dosti lepo razmnožila; brez dvombe nam bode pa tudi vsak pritegnil, da bi bilo njeno sedanje materijalno stanje še mnogo lepše in veseliše, ko ne bi bila njena slovstvena delavnost doslej za denarno nabiro toliko zaostala. Kar je doslej zamudila, to naj popravi v prihodnje s tem, da nam vselej pred koncem vsacega leta prav bogato obrodí in si po tem poti pri vseh Slovencih spet staro zaupanje pridobi.

Bukve, družnikom za preteklo leto namenjene, ako izidejo tudi v lepi besedi, bodo gotovo lep prirastek naši književnosti; pri českem prevodu pa naj se ne pozabi poprej popraviti, kar je g. Erben nevedé po Czörnigu napčnega posnel, ki nam je lep kos slovenskega Goratana (celo rožno dolino z njenim obližjem) na papirji ponemčil (glej Glasn. 1864 str. 259). Naj nam obljubljene knjige kmalo izidejo, da ne bode o matici toliko pogovora med ljudstvom! — Jako žalostno, pa tudi sramotno, ne toliko za matico, kolikor za slovensko pisateljstvo, je sporočilo o „Letopisu,“ ki ga zavoljo pomanjkanja duševne podpore ne bode na svitlo. Taka je z nami Slovenci: tožimo in tožimo, da nimamo našim knjigam založnikov; kedar se nam pa ponuja prilika, da bi mogli koristiti narodu s kakim tehtnim spisom, tedaj zatisnemo prijaznemu vabilu ušesa ali kujavo celó druge od dela odvrčamo! Žalostna nam majka! — Predno končamo današnjo besedo o „Matici,“ bodi nam še enkrat dovoljeno, obrniti pozornost sl. odbora na izdavo šolskih knjig slovenskih za naše srednje šole; brez potrebnih knjig nam ni upati, da bi se slovenščini po želji vseh Slovencev večí delež odmeril v šolskem poduku.

V 4. listu letošnjega „Slovenca“ se je sprožila zastran družbe sv. Mohora želja, kterej nam nikakor ni mogoče pritegniti, namreč da bi družba namesto več manjših bukvic vsako leto eno samo, pa obširnišo knjigo izdajala. — Družniki so raznega stanú in raznih let; kakošna bi morala biti ta knjiga, da bi našel v njej vsak ud svojemu duhu primerne hrane? Po naših mislih naj se drži družba sv. Mohorja, kar se tiče izdave knjig, tudi v prihodnje dosedanjih pravil in naj razveseli vsako leto svoje družnike z več manjšimi bukvicami raznega zapopadka, in vrh manjših tudi z eno obširnišo knjigo, kar se bode že letos zgodilo z „Življenjem svetnikov in svetnic božjih“ in v prihodnje vsako leto, ako število družnikov primerno naraste.

Veseli dajemo našim bralcem na znanje, da je našel letošnji „slovenski Glasnik“ med šolsko mladino in med č. gg. bogoslovci — hvala jim — prav zdatne podpore; prejemajo ga namreč v Ljubljani 82, v Mariboru 71, v Celji 31, v Gorici 24, v Novem mestu 20, v Celovcu 18, v Trstu 7, v Varaždinu in Zagrebu 5, to je, skup 258 iztisov, vsi razun treh, po nižani ceni. Ko bi bila podpora med drugimi Slovenci, ki se pa še vedno oglašajo, tej primerna, lahko bi se vsak mesec še kaj dodalo. Nadjamo se vendar, da jih bode v kratkem vsaj toliko, kolikor jih je bilo lani, ko je Glasnik v manjši in manj lični podobi na svitlo prihajal. Prijazno torej vabimo vse prijatelje domače lepoznavske knjige, da pridejo Glasniku po zgledu naše nadepolne mladine v prav obilnem številu na pomoč.

Iz Ljubljane. (*Vesele in žalostne prikazni v narodnem življenju meseca januarja 1866.*) — c — Danes naznanjam stvari, ktere imajo žalostno in veselo stran, ter so velevažne za vès slovenski národ.

1. Svetečeve štiri interpelacije, dr. Bleiweisov in dr. Kostov predlog v našem deželnem zboru. Žalostna stran se mi zdi ta, da v devetnajstem stoletji — v stoletji omike — še treba povpraševati po tacih rečéh in predloge staviti o tacih stvaréh, ktere se opirajo na naravne, torej večne pravice, ki je sprevidi najprostejša človeška pamet; vesela stran pa je srčni pogum, s katerim se vrli naši rodoljubje krepko poganjajo za pravice, ki tako globoko v materijalni in duševni blagor segajo mili naši domovini, kterih jej pa do sedaj niso hotli pripoznati oni, ktere v prvi vrsti veže sveta dolžnost, kakor za druge národe, tako tudi skrbeti za Slovence. — Da ne bo preobširen moj dopis, naj častitim bravcem oznamim le jedro omenjenih vprašanj in predlogov. Gosp. Svetec je povprašal: a) ali je vlada volje gledati na to, da se bo spolnoval ministerski ukaz, po kterem se gimnazijalni dijaki brez trdnih vzrokov ne smejo oproščevati učenja slovenskega jezika? — b) ali hoče vlada skrbeti, da se bo izpolnovala grofa Belkredija okrožnica, ki veleva, naj uradi ljudém dopisujejo v domačem jeziku? — c) kako je to, da je na ljubljanski viši realki dobil službo učitelj, ki je brez znanstva kakoršnega koli slovanskega jezika, čeravno je vladni razpis za omenjeno službo določno zahteval znanje slovenskega jezika in da-si tudi

je za njo prosil rojen Slovenec, ves sposoben? — d) ali vlada hoče skrbeti, da bode naš jezik v vseh uradih za naše domače ljudi imel pravice, kakoršne ima vsak tuji jezik za tujce? — Naš deželni poglavar je obljubil odgovoriti vsem prašanjem, dosedaj je vstregel prvima in sicer tako, da smo sploh zadovoljni z njegovima odgovoroma, rekel je ad a) da se hoče vlada trdno držati višega ukaza od 22. julija 1860. l., ter dostavil, da spoznava važnost tega jezika, torej bode vlada skrbela, da se za učence, katerim je nemški jezik materni jezik, ustanovi posebni razred, v katerem se bodo v nemškem jeziku učili slovensčine. Prav tako; kajti to je edina pot, da oboji učenci bolj napredujejo v važnem tem predmetu; ad b) pa je djal, da mu bo skrb, da se bodo vabila in dopisi slovenskim ljudem v prihodnje dajali le v slovenskem jeziku. Trdno se nadjamo, da vlada ugodno odgovori tudi na poslednji dve vprašanji. — Dr. Bleiweis je predlagal, naj zbor sklene deželno postavo, po kateri se ustanovi učni jezik v ljudskih šolah, realkah in gimnazijah na Kranjskem. Načrt, kterega je s tem predlogom izročil zboru, pa zahteva, a) da bodi v vseh ljudskih šolah slovenski jezik učni jezik, a nemščina naj se v glavnih šolah v 3. in 4. razredu uči kot zapovedan nauk; b) v realkah in gimnazijah pak bodi za polovico nauk slovenski, za polovico nauk nemški jezik učni jezik, tako da bodo učenci, dovršivši realko ali gimnazijo, enako zmožni obeh jezikov. Po tem predlogu bode menda zginil strah in sum njim, ki v eno mer trobijo po svetu, da hočemo Slovenci iz učilnic popolnoma izpahnti nemški jezik. Trdno se zanašamo, da nam bode deželni zbor priznal pravico, ki nam gré po naravni postavi. — Dr. Kosta pak je nasvetoval, naj se deželnemu odboru naroči, da prihodnjemu zboru predlaga, kako naj se deželni red in volilnik spremenita na duševni in materialni deželni blagor. V resnici tehten predlog! — Glasnik se sicer ne peča s politiko, toda navedene stvari nimajo le politične strani, ampak tudi globoko segajo v narodno življenje in slovstvo, torej se nadjam, da so tudi Glasnikovim čitateljem zanimive.

2) Tudi 2. seja Matičinega odbora ima svojo žalostno in veselo stran; žalostno ima sklep, da za sedaj ne izide „letopis,“ kterega bi bila imela izdati Matica po sklepu občnega zbora, že zato, ker se ne pomnoži naše slovstvo z novo knjigo, še bolj zató, ker se pisatelji niso poprijeli dela, kakor je bilo pričakovati, najbolj pa zató, ker smo slišali, da je nekdo pisateljem iskreno odgovarjal, pisati za le-tá letopis. Veselo stran imajo sklepi, da Matica izdá: a) Erbenov spis o Kranjski in Koroški zemlji, b) zgodovino Slovencev, spisal g. J. Trdina, in c) letno sporočilo. — Te tri spise dobé za 1865. l. le tisti udje, kateri so obljubljene doneske za 1865. leto ali že plačali ali je plačajo do tistihmal, ko se prično razpošiljati knjige. — Matičinega premoženja je sedaj v 5 % obligacijah 20.308 gld. v gotovini pa 447 gld.; obresti, letni doneski in darila do 11. jan. znašajo 791 gld., in le samo ti se smejo za knjige 2. leta potrošiti. — Matica ne smé nobene knjige sprejeti in za nobeno plačila zagotoviti, dokler v svojih rokah nima rokopisa. — Matica od družbe

sv. Mohora brez povračila poprejšnjih stroškov prevzame dr. Vojskove knjige. — Dr. Ulagov predlog: naj bi Matica pričela izdajati šolske knjige za gimnazije (realke) in učiteljske pripravnike, pride na razgovor v 3. odborovi seji, ktera bode še pred občnim zborom. S tem sem vam naznanil glavne sklepe 2. seje matičnega odbora, ki je glava blazemu društvu. Vendar pa ménim, da glava sama ne more opraviti vsega matičnega delovanja, ampak do jo morajo v njem podpirati vsi udje, vzlasti pa pisatelji, potem bodo naglejše izhajale knjige.

Iz Dunaja, 19. januarja. Govoreč o slovenskem literarnem društvu sem ti v zadnjič obljubil pisati, kako je kaj z drugim, vseslovanskim društvom Slavijo. „Pobratimstvo Slavija“ ima namen sprijazniti in združiti mladenče vseh slovanskih rodov med seboj. Družabnik vsak lahko postane, kdor je Slovan in posluša na kaki viši tukajšnji učilnici te ali one nauke, ali vsak, ki je te nauke že dovršil, pa nima še določne državne ali javne službe. Do zdaj je družabnikov že okrog sto in petdeset, ter je upati, da, kedar se pobratimstvo popolno potrdi, bode se tudi število udov pomnožilo. Tudi lepo število Slovencev najdeš vpisanih. Pobratimija bode imela (in morda izdajala) časopis „Paleček“, v katerem bode vsaki narodnosti odmerjen predalček za njen jezik. Ako se ne vgnezdi va-njo „drugi izvorni greh slovanski: nesloga kleta“ — česar nas Bog varuj — upati je, da bodo mladenči slovanski, ki pozneje pridejo v Beč, našli krasno napravo, v kerj bode životvorjena lepa Kolarjeva ideja slovanske vzajemnosti.

* Toliko da ste minuli dve leti in že se je razrasla slovaška matica v čvrsto košato drevo, ki rodi vsako leto obilo lepega sadu. Šestero lepih manjših ali večjih knjig, med kterimi gré omeniti sosebno „slovensko čitanko“ za nižo gimnazijo v dveh obširnih zvezkih in prelepi „Národní kalendár“ s premnogo podučno tvarino, je častna priča nje dosedanje delavnosti. Sosebno lepo je sestavljena čitanka; in srečni bi bili mi Slovenci, ko bi imeli tako berilo za višo gimnazijo, kakor je imajo naši soimenci (Slovaki namreč zovejo svoj jezik slovanski jezik) za niže gimnazijalne šole. — Dne 10. januarja je bila XI. odborova seja v Št. Martinu, ktereje je bilo pričujočih razun odbornikov tudi mnogo matičarjev iz hlišnjih okrajev. Sklenjeno je bilo med drugimi rečmi, da se Čulenova „Počtoveda“ za I. gimnazijalni razred v 2000 iztisih in „Slovenske čitanke“ I. del v drugo natisne; enako se ima tudi za 1867 natisniti „Národní kalendár.“ Poslana dramatična dela so se izročila posebnemu odboru v presojo; vrh tega se je podelilo 7 daril (4 večja po 125 gld. in 3 manjša po 50 gld.) ubogim akademikarjem slovaške rodovine.

* V Pešti — kakor v najnovjšem času tudi na Dunaju, vstanovila se je pred kratkim družba srbske mladine pod imenom „Preodnica“, ktereje je lepi namen, da skupno goji domače slovstvo in se uri v lastnih književnih izdelkih; vodja jej je znani srbski pesnik J. Jovanović. Najnovejši plod njene delavnosti na književnem polji

je knjiga „Preodnica,“ ki je polna zanimive tvarine pred kratkim prišla na svitlo in obsega med mnogimi drugimi rečmi sledeče lepe sestavke „Gjurgjevi stubovi,“ majhen epos od L. Kostića, „Pastirova vrula“, pripovedka v vezanem slogu od M. Popovića, „Konj u Srbina“ od J. Petrovića, „Značajnost dubrovačke književnosti“ od K. Rucarca itd. Cena je knjigi 60 nov. kr.

* Stanovi prusko-lužiške mejne grofovine so darovali srbski matici v Budišinu 200 in g. baron Schönberg-Bibran 100 zlatov za izdavo srbsko-nemškega Pfulovega slovnika, kterege se ravno kar poslednji (8.) zvezek natiskuje. Že pred nekaj časom so v ravno ta namen podarili stanovi saksonskih Lužic 300 in kr. saksonsko ministerstvo 200 zlatov.

* Nabira za česko národno gledišče preveselo napreduje; konec preteklega leta je znašala zaloga že 188.687 gld. 91½ kr.; podpisovanje še vedno kaj lepo napreduje. Upati je, da bodo imeli naši bratje na severji v kratkem krasno samostalno narodno gledišče. Koliko združena moč premore, to nam lepo kaže tudi ta nabira; da bi nam služila v izgled, kedar gré za čast in slavo našega imena. — Pri tej priložnosti nam spet pride na misel g. dr. Bleiweisov predlog, da bi se v ljubljanskem gledišču v prihodnje vsaj enkrat v tednu slovenski igralo; ni dvomiti, da se najdejo potrebne moči. Družba slovenskih igravcev, ki se bode gotovo sčasom po tem poti ustanočila, naj bi kratkočasila pozimi ljubljansko gospodo slovensko, med letom pa naj bi potovala po drugih mestih in večih trgih slovenskih in ondi razveseljevala Slovence s svojo umetnostjo!

* Na Dunaju se ustanavlja družba sv. Metoda, ktera bode skrbela za duhovno in krepostno omiko československih prebivavcev na Dunaju in v njeni okolici. Napravljala bode v ta namen začetne šole, šole za rokodelske učence in družnike, knjižnice ter imela božjo službo v domačem jeziku. Letnina iznaša za družnike 2 gold., za deležnike pa 1 gld.; kdor želi pristopiti, naj se oglasi pri g. dr. Burgersteinu, oficijalu v c. k. državnem ministerstvu, ki se je že mnogo let, toda doslej zastoj trdil za napravo te prekoristne družbe. Začasni prvosednik je dvorni župnik dr. Švec, in v odbor sta izvoljena med družimi gg. profesorja dr. Laurin in dr. Vitvar.

* Visoka c. kr. vlada je pravila jugoslovenske akademije v Zagrebu nekaj prenarredila in te premembe po povelji Njih Veličanstva hrvaškemu zboru v posvet izročila, predno se dokončno potrdijo. Premoženje jugoslovenske akademije iznaša po najnovejšem razkazku 270.000 gold. a. v. Da bi ta premenitna narodna naprava kmalo mogla pričeti svojo delavnost!

* Znani jugoslovenski jezikoslovec Fr. Kurelac je začel z visokim vladnim dovoljenjem na kr. zagrebški gimnaziji razlagati slovansko jezikoslovje učeči se mladeži. Naj bi izvrstnega jezikoslovca hrvaška mladina prav marljivo poslušat hodila in se razun domačega tudi drugih slovanskih narečij pridno učila!

* Dne 6. januarja je umrl v Pragi po sedemnedelni pljučni bolezni Gustav Skřivan, profesor više matematike na praški politehniku. Domovina je izgubila v njem enega svojih prvih domorodcev in učenjakov. Skřivan se je rodil l. 1831 v Krucemburku, bil je nekaj let vodja zasobne više realke na Dunaju, leta 1862 so ga pa pozvali na praško politehniko. Mimo treh večih matematičnih del je spisal mnogo učenih obravnav v različnih českih in nemških časopisih. — Enako so izgubili konec preteklega leta Slovaki dva visokozaslužna domorodca in pisatelja, namreč župnika Ctiboha Zocha in korarja Tvrđy-ga. Naj v miru počivajo!

* V teku minulega meseca se je število slovenskih čitalnic zopet pomnožilo: odprli ste se namreč z veliko slovesnostjo čitalnica v Sevnici in pa čitalnica v Novem mestu. Da bi delali obilo let domačemu jeziku in domači omiki na čast in slavo!

Imenik čast. naročnikov. (Dalje.) 41. Drag. Žagar, c. k. blag. vradnik v Ljubljani; 42. Dr. J. Vošnjak, okr. zdravnik v slov. Bistrici; 43. A. Stuhec, učitelj v slov. Bistrici; 44. Dr. Št. Kočevar v Celji; 45. A. Grašič, dekan v Trnovem; 46. P. F. Kramberger, fajm. v Fastenburgu; 47. sl. slov. čitalnica v Mariboru; 48. L. Svetec, c. k. sod. pristav na Brdu; 49. Drag. Dežman, muzejalni kustos v Ljubljani; 50. J. Grabrijan, dekan v Vipavi; 51. M. Koder, kurat na Slapu; 52. J. Čadež, kapl. v Logatcu; 53. A. Ličan, tergovec v il. Bistrici; 54. sl. čitalnica v sl. Bistrici; 55. Dr. K. Gestrin v Ljubljani; 56. sl. čitalnica v Celji; 57. L. Frčnik, fajm. v Zabnicah; 58. sl. čitalnica v Sevnici; 59. L. Urbania, kpl. na Krki; 60. M. Mogolič, kapl. pri sv. Jurji; 61. Dr. J. Mencinger, v Brežcah; 62. Dav. Morel, osmošolec v Gori; 63. M. Šwab, korar v Trstu; 64. Dr. L. Vončina, prof. bogosl. v Ljubljani; 65 — 66. Dr. L. Vogrin, kanonik v Mariboru; 67. sl. čitalnica v Trstu; 68. M. Drčar, kapl. v št. Petru; 69. sl. čitalnica v Tmini; 70. R. Arce, c. k. poštni uradnik v Ljubljani; 71. B. Lesjak, kapl. v Belaku; 72. A. Pušl, šolski vodja v Belaku; 73. L. Šerajnik, fajm. na Zili; 74. J. Sever, kapl. v Pišecah; 75. sl. čitalnica v Ajdovšini; 76. O. H. Bile, svešč. kap. reda na Reki; 77. J. Poženel, učitelj na črnem Vrhu; 78. J. Spenger, kapl. v Trebovljah; 79. J. Krajnc, vikar v Ptujem; 80. Dr. J. Srnc v Mariboru; 81. sl. Sokol v Ljubljani; 82. F. Rutar, fajm. pri sv. Luciji; 83. Fr. Repić, kapl. v Moščenicah; 84. L. Drzečnik Vinšekov v Ribnici; 85. E. Polak, dekan v Leskovcu; 86. Dirnwirt, špiritual v Celovcu; 87. A. Makarovič, kapl. v Kanalu; 88. V. Pinezič, kapl. pri novi cerkvi na Avstrijanskem; 89. A. Šlee, umetn. vrtnar v Ribnici; 90. J. Samonik, c. k. nadporočnik pri generalštabu v Zagrebu; 91. P. Hicinger, dekan v Postojni; 92. J. Pajk, c. k. gimn. učitelj v Kranji; 93. V. Škerjanec, kapl. v Hartmannsdorfu. (Dalje prih.)

Listnica. Čast. gg. domorodcem, ki so nam bili večidel že od začetka zvesti podporniki, poslali smo tudi ta Glasnikov list in je prosimo tudi njih daljše podpore. Kdor nas pa ne misli dalje podpirati, tega lepo prosimo, da nam ta list nazaj poslati blagovoli. Novim naročnikom moremo tudi s prvim letošnjim listom še postreči; g. V. K. v J. Drago nam bode; g. J. K. v G. V tej obliki še ni za rabo; g. G. S. v T. Prosimo najprej ko morete; g. J. P. v C. Družba poslana knjižice ne bode mogla porabiti; g. J. K. v L. Družbi izročili; g. M. F. v G. Kmalo; prosimo več enacij pripovednih pesem; g. Gr. K. v G. Omenjene knjige nimamo; prosimo; g. J. L. v Ž. Prihodnjič; za zdaj prepozno; g. J. B. v T. Prejeli in izročili; g. J. R. v T. Dobro; omenjenega naročila ne prejeli; g. J. K. v T. Došlo; g. L. L. v L. Zgolj erotičnih ne moremo porabiti.